

RAPORT Z WIZYTACJI (ocena programowa)

dokonanej w dniach 14-15 grudnia 2012 r. na kierunku „socjologia” prowadzonym w ramach obszaru nauk społecznych na poziomie studiów pierwszego stopnia o profilu ogólnoakademickim realizowanych w formie stacjonarnej i niestacjonarnej na Wydziale Studiów Stosowanych Wyższej Szkoły Gospodarki w Bydgoszczy

przez Zespół Oceniający Polskiej Komisji Akredytacyjnej w składzie:

przewodniczący: dr hab. Tadeusz Bąk (członek PKA);

członkowie:

prof. dr hab. Irena Machaj	ekspert merytoryczny,
prof. dr hab. Hanna Mamzer	ekspert merytoryczny,
mgr inż. Katarzyna Nowak	ekspert do spraw formalno-prawnych,
Olga Lesiak	ekspert do spraw studenckich.

Krótką informacja o wizytacji

Polska Komisja Akredytacyjna po raz drugi oceniała jakość kształcenia na wizytowanym kierunku z własnej inicjatywy, tj. po upływie okresu na jaki została wydana ocena pozytywna. Szczegółowe informacje zawiera **Załącznik nr 3**.

Wizytacja została przygotowana i przeprowadzona zgodnie z obowiązującą procedurą. Raport Zespołu Oceniającego (ZO) został opracowany na podstawie przedłożonego przez Uczelnię raportu samooceny oraz przedstawionej w toku wizytacji dokumentacji, hospitacji zajęć dydaktycznych, spotkań rozmów przeprowadzonych z władzami Uczelni, Wydziału Studiów Stosowanych i Instytutu Nauk Społecznych oraz z pracownikami i studentami ocenianego kierunku. Władze Uczelni i Instytutu stworzyły dobre warunki do pracy Zespołu Oceniającego PKA.

Załącznik nr 1 Podstawa prawna wizytacji.

Załącznik nr 2 Szczegółowy harmonogram przeprowadzonej wizytacji uwzględniający podział zadań pomiędzy członków zespołu oceniającego.

1. Koncepcja rozwoju ocenianego kierunku sformułowana przez jednostkę¹.

- 1) Koncepcja kształcenia nawiązuje do misji Uczelni oraz odpowiada celom określonym w strategii jednostki.

¹ Punkty 1 – 8 wraz z podpunktami odpowiadają kryteriom określonym w statucie Polskiej Komisji Akredytacyjnej.

Zgodnie z zapisami zawartymi w opracowywanej strategii Wyższej Szkoły Gospodarki misją Uczelni jest bycie instytucją funkcjonującą w oparciu o model uniwersytetu przedsiębiorczości i zarządzana. Główne obszary objęte misją Uczelni i zawarte w jej strategii stanowią:

- upowszechnienie wykształcenia wyższego i działalność wychowawcza – w sposób zapewniający równe szanse obywatelom polskim i niepolskim, przy jednoczesnym prowadzeniu kształcenia w sposób formujący twórcze i krytyczne osobowości, świadomość wagi nieustannego podnoszenia kompetencji oraz postawy przedsiębiorczości i zaangażowania;
- prowadzenie kształcenia ustawicznego w formach elastycznych i najlepiej dostosowanych do indywidualnych cech i oczekiwań słuchaczy;
- prowadzenie działalności naukowej przede wszystkim w obszarze nauk społecznych i technicznych, ze szczególnym naciskiem na badania stosowane.

Kształcenie na kierunku „socjologia” jest również zgodne z misją i strategią Wydziału uchwaloną przez Senat WSG, tj. „prowadzenie działalności dydaktycznej i naukowej na najwyższym poziomie, dbając o aspekt praktyczny kształcenia, konstruując plany studiów w oparciu o wskazania interesariuszy zewnętrznych i wewnętrznych, włączając w kształcenie ekspertów i zapewniając przepływ wiedzy i doświadczeń ze sfery nauki do dydaktyki i dalej – do praktycznej działalności studentów i absolwentów”.

Po analizach przedstawionych dokumentów przez wizytowaną Uczelnię należy stwierdzić, że dotychczas realizowana koncepcja kształcenia uwzględnia wymagania stawiane przez standardy kształcenia dla kierunku socjologia. W trakcie nauki student zdobywa wiedzę dotyczącą opisu, diagnozy i interpretacji zjawisk, procesów i mechanizmów życia społecznego, odnoszących się zwłaszcza do aktualnych problemów społecznych i kulturowych, występujących zarówno w skali mikro jak i globalnej. Prezentowanie wspomnianej problematyki odbywa się zarówno w ujęciu teoretycznym jak i praktycznym, co pozwala na nabycie przez absolwentów umiejętności zawodowych możliwych do wykorzystania w wielu instytucjach społecznych, zwłaszcza w instytucjach gospodarczych czy samorządowych.

Przytoczone sformułowania misji Uczelni przekładają się wprost na koncepcję kształcenia na kierunku „socjologia” oraz na strategię funkcjonowania Instytutu Nauk Społecznych, w obrębie którego bezpośrednio realizowane jest kształcenie na tym kierunku. Zgodnie zatem z misją, Instytut dąży do prowadzenia działalności dydaktycznej i naukowej

na najwyższym poziomie, dbając o aspekt praktyczny kształcenia, konstruuując plany studiów w oparciu o wskazania interesariuszy zewnętrznych i wewnętrznych, włączając w kształcenie ekspertów i zapewniając przepływ wiedzy i doświadczeń ze sfery nauki do dydaktyki i dalej – do praktycznej działalności studentów i absolwentów. Aktywne włączenie studentów w procesy badań naukowych podstawowych, ale przede wszystkim – stosowanych i związana z tym aplikacyjność procesu dyplomowania, pozwalają nie tylko kształtować kompetencje praktyczne, ale także kompetencje społeczne – postawy odpowiedzialności, wysokiej etyki zachowań i świadomości konsekwencji podejmowanych decyzji. (Raport Samooceny s. 4)

- 2) wewnętrzni i zewnętrzni interesariusze uczestniczą w procesie określania koncepcji kształcenia na danym kierunku studiów, w tym jego profilu, celów, efektów oraz perspektyw rozwoju.

W procesach opracowywania misji i strategii Uczelni, Wydziału i Instytutu formułowania planów działalności, a szczególnie – ich efektów, uwzględniane są opinie i interesy zarówno interesariuszy wewnętrznych, jak i zewnętrznych. Do wewnętrznych należą przede wszystkim studenci i pracownicy oraz władze założycielskie Uczelni. Kierowanie się interesami studentów widoczne jest szczególnie w odniesieniu do kształtowania procesów edukacyjnych i towarzyszących edukacji, a więc formułowania efektów kształcenia, otwierania możliwości elastycznego i indywidualnego kształtowania ścieżki edukacyjnej każdego ze studentów, w trosce o spełnianie wymagań umożliwiających uzyskiwanie uprawnień, certyfikatów i innych świadectw potwierdzających uzyskane przez studentów kompetencje. Studenci, ale także kandydaci i absolwenci, są najistotniejszymi interesariuszami wyznaczającymi decyzje dotyczące procesu kształcenia. Drugą istotną grupą interesariuszy wewnętrznych są pracownicy Uczelni, zarówno nauczyciele akademicki, jak i niezbędna dla realizacji dydaktyki, kadra pracowników nie będących nauczycielami akademickimi. Odpowiedzią na ich oczekiwania jest optymalne organizowanie realizacji zadań dydaktycznych, dostępność ścieżek rozwoju naukowego, ale i pozanaukowego, w zakresie poszerzania dydaktyki, realizacji prac wdrożeniowych czy badań zleconych.

Ogromne znaczenie dla ocenianej efektywności procesu kształcenia, ale i pozostałych działań Uczelni, a w jej obrębie Instytutu, mają interesariusze zewnętrzni. O ich znaczeniu świadczyć może ranga nadana Konwentowi Uczelni, liczne spotkania, umowy partnerstwa i współpracy, różnorodność proponowanych form w ramach systemu kształcenia praktycznego, a w konsekwencji poszerzanie treści praktyk zawodowych i aplikacyjności realizowanych

projektów, a wreszcie – własne badania podejmowane przez Uczelnię. Świadomość złożoności procesu przygotowania do pełnienia ról zawodowych każdego absolwenta Uczelni, a refleksyjnego i efektywnego w badaniach i działaniach socjologa w szczególności, sprawia, że w kształtowaniu koncepcji kształcenia uwzględniane są głosy i oczekiwania interesariuszy reprezentujących: instytucje edukacyjne, instytucje i podmioty rynku pracy, organizacje, stowarzyszenia i inne podmioty społeczności lokalnej.

Ocena końcowa 1 kryterium ogólnego : w pełni

Syntetyczna ocena opisowa stopnia spełnienia kryteriów szczegółowych

1. Koncepcja kształcenia nawiązuje do misji Uczelni i Wydziału oraz odpowiada celom określonym w strategii jednostki. Założone cele oraz specyficzne i szczegółowe efekty kształcenia dla ocenianego kierunku, poziomu kwalifikacji i profilu kształcenia, są w pełni zgodne ze standardami kształcenia dla kierunku „socjologia”. Program dydaktyczny jest elastyczny na tyle, że można go dostosować z łatwością do zmieniających się warunków rynkowych, w których muszą funkcjonować absolwenci kierunku socjologia.

2. Wewnętrzni i zewnętrzni interesariusze uczestniczą w procesie określania koncepcji kształcenia na danym kierunku studiów, w tym jego profilu, celów, efektów oraz perspektyw rozwoju.

2. Spójność opracowanego i stosowanego w jednostce opisu zakładanych celów i efektów kształcenia dla ocenianego kierunku oraz system potwierdzający ich osiągnięcie

- 1) Zakładane przez jednostkę efekty kształcenia odnoszące się do danego programu studiów, stopnia i profilu, kształcenia są zgodne z wymogami KRK oraz koncepcją rozwoju kierunku; zakładane efekty kształcenia na kierunkach o profilu praktycznym uwzględniają oczekiwania rynku pracy lub wymagania organizacji zawodowych, umożliwiające uzyskanie uprawnień do wykonywania zawodu, a na kierunkach o profilu ogólnoakademickim wymagania formułowane dla danego obszaru nauki, z której kierunek się wywodzi; opis efektów jest publikowany.
- 2) efekty kształcenia danego programu zostały sformułowane w sposób zrozumiały i są sprawdzalne,
- 3) jednostka stosuje przejrzysty system oceny efektów kształcenia, umożliwiający weryfikację zakładanych celów i ocenę osiągania efektów kształcenia na każdym etapie kształcenia; system ten jest powszechnie dostępny.
- 4) jednostka monitoruje kariery absolwentów na rynku pracy, a uzyskane wyniki wykorzystuje w celu doskonalenia jakości procesu kształcenia.

1. W Wyższej Szkole Gospodarki w Bydgoszczy odpowiednio wcześniej, bo już w 2010 roku podjęto przygotowania do dostosowania kształcenia na kierunku socjologia do idei oraz zasad Krajowych Ram Kwalifikacji. 26. 10. 2010r. zostało wydane Zarządzenie nr 7 Rektora WSG

w sprawie powołania Zespołu ds. Krajowych Ram Kwalifikacji. Na jego mocy dla potrzeb Uczelni powołano 5 – osobowy Zespół (przewodnicząca, dwóch prorektorów, dyrektor Działu Kształcenia, kierownik Katedry Pedagogiki i Nauk o Rodzinie), do którego mieli dołączyć nauczyciele akademicki reprezentujący poszczególne wydziały. Zadanie Zespołu określono jako opracowanie programów studiów uwzględniających efekty kształcenia w zgodzie z Krajowymi Ramami Kwalifikacji.

Kolejnymi aktami były uchwały Kolegium WSG z 2011r., z których druga, z dnia 18. października 2011 roku powołała koordynatorów grup kierunków. Do zadań koordynatorów należały kierowanie modyfikacją planów studiów zgodnie z KRK oraz udział w pracach Zespołu ds. KRK. Dla kierunku socjologia (oraz 4 innych kierunków) koordynatora powołano 6 marca 2012r. Senat WSG wydał Uchwałę w sprawie wytycznych do opracowania i wprowadzenia programów kształcenia zgodnych z KRK dla Szkolnictwa Wyższego. Uchwała czyniła dziekanów wydziałów odpowiedzialnymi za opracowanie i wprowadzenie programów kształcenia dla poszczególnych obszarów studiów, kierunków, poziomów i profili kształcenia. Zatwierdzenie opisanych efektów kształcenia na danym kierunku, poziomie oraz profilu kształcenia nastąpiło na mocy Uchwały Senatu WSG w Bydgoszczy z dnia 26 czerwca 2012 roku. Uchwała weszła w życie z dniem jej podjęcia, a nowe programy kształcenia i plany studiów zaczęły obowiązywać podejmujących studia od roku akademickiego 2012/2013.

Ponadto trzeba wskazać dwie inne regulacje: w końcu lipca 2012r. zostało sformułowane stanowisko Kolegium nr 29 w sprawie trybu i zasad ewaluacji planów kształcenia na rok akademicki 2012/2013, w którym został sprecyzowany harmonogram prac; Uchwała Kolegium WSG z dnia 16 października 2012r. w sprawie form uzyskiwania efektów kształcenia. Dokładnie zostały scharakteryzowane formy zajęć dydaktycznych według następujących parametrów: podająca/aktywizująca; charakter praktyczny; kontakt ze studentami; udział nauczyciela; typ efektu; udział pracy własnej studenta.

Należy pozytywnie ocenić zarówno horyzont czasowy, w jakim dokonywało się przejście kształcenia socjologicznego na system KRK, jak i koordynację oraz metodyczne działania służące aplikacji nowego systemu kształcenia w skali Uczelni. Regulacje wewnątrzuczelniane pozwoliły na adaptacje efektów obszarowych do kierunku socjologia oraz na ewaluację tego procesu, oczywiście na poziomie koncepcyjnym, a nie realizacyjnym (ten rodzaj ewaluacji będzie możliwy po zakończeniu trzyletniego cyklu kształcenia).

W WSG w Bydgoszczy zakładane efekty kształcenia na kierunku socjologia są ściśle powiązane z charakterem socjologii, z jej funkcjami, a także, w konsekwencji, z wyprowadzonymi stąd celami kształcenia. Wskazuje się (Raport..., s. 3) cztery podstawowe cele kształcenia: 1. Przekazywanie wiedzy i umiejętności pozwalających na wyjaśnianie i rozpoznawanie uwarunkowań zjawisk i procesów społecznych, 2. Ukształtowanie umiejętności stosowania metod i technik analizy zjawisk i procesów społecznych, 3. Formowanie wrażliwości etycznej i społecznej, 4. Ukształtowanie dyspozycji studentów do uczenia się przez całe życie oraz rozwoju osobistego. Zwraca się również uwagę na formowanie aktywnych postaw społecznych i obywatelskich.

Poza ogólną ramą aksjologiczną, czyli kierunkowymi wartościami autotelicznymi i instrumentalnymi, szczegółowo zostały opisane cele i efekty kształcenia w odniesieniu do dwóch prowadzonych w Uczelni specjalności: Zarządzanie Zasobami Ludzkimi oraz Resocjalizacja. Utrzymuje się opisy sylwetek absolwenta, które przyświecają kształceniu socjologicznemu prowadzonemu według programów studiów sprzed wprowadzeniem KRK, czyli obowiązujące dla lat 2010/2013 i 2011/2014. Są to szerokie charakterystyki sylwetek absolwenta (umieszczone w załączniku nr 9 do Raportu samooceny „Poszerzony opis sylwetki absolwenta”), sporządzone według jednego wzoru zawierającego następujące kategorie opisu: misja i cele kształcenia, kompetencje społeczne, rodzaj i zakres wiedzy, umiejętności zawodowe, rodzaj i formy kształcenia praktycznego, perspektywy zatrudnienia, uzupełnienie wykształcenia oraz sugerowane szkolenia specjalistyczne. Te opisy dobrze oddają zakładane wiązki efektów kształcenia, które komponują się w wyprofilowane sylwetki absolwentów zawierające specjalistyczną wiedzę, umiejętności oraz kompetencje społeczne, dotyczące realizacji zadań zawodowych w ścisłym związku ze społeczną odpowiedzialnością przejawianych aktywności, dyspozycji do aktywności pozazawodowej oraz do doskonalenia swoich umiejętności i ustawicznego uczenia się.

Szczegółowe, dotyczące poszczególnych przedmiotów/modułów, opisy celów i efektów kształcenia zawiera dołączony do Raportu samooceny załącznik nr 4. I.2. „Cele i efekty kształcenia”. Jego immanentną częścią jest tabela odniesień efektów kierunkowych do obszarowych (załącznik Raportu samooceny nr 5) „Tabela odniesień”. Trzeba podkreślić dużą staranność oraz skrupulatność w adaptacji obszarowych efektów kształcenia. Poszczególne efekty, w ramach kategorii (wiedza, umiejętności, kompetencje) dla kierunku socjologia w WSG mają bardzo obszerne i wieloaspektowe opisy. Równie dużo uwagi przyłożono do wyprowadzenia z analizy poszczególnych modułów kształcenia efektów, do osiągnięcia

których będzie się zmierzać. Trzeba jednak podkreślić, że nie wszystkie przedmioty objęte planem studiów dla cyklu 2012 – 2015 mają opracowane programy nauczania z określeniem efektów kształcenia, do czego Uczelnia przyznaje się (załącznik do Raportu samooceny nr 4.). Wymogi KRK, w postaci jednoznacznego określenia efektów kształcenia, są spełnione w programach nauczania przedmiotów realizowanych na I roku socjologii. Pozostałe programy nauczania zawierają szerokie opisy założeń i celów dydaktycznych, które obejmują głównie wiedzę i umiejętności. Opracowany jest system celów przyświecających realizacji praktyk zawodowych (20-dniowe realizowane przed końcem III oraz V semestru), w którym można odnaleźć trzy podstawowe komponenty obecne w przyjmowanych sylwetkach absolwenta (wiedza, umiejętności, kompetencje społeczne). Jest wyraźna korespondencja zakładanych celów praktyk zawodowych z efektami przyjmowanymi w kształceniu socjologicznym (np. umiejętności pracy zespołowej, aplikacji wiedzy socjologicznej w działaniach zawodowych, gotowości uczenia się).

Opracowane w WSG w Bydgoszczy cele i efekty kształcenia na kierunku socjologia w pełni lokują się w efektach kształcenia określonych dla nauk społecznych. Załącznik nr 5 do Raportu samooceny „Tabela odniesień efektów kierunkowych do obszarowych” pokazuje zbieżność efektów zakładanych w Uczelni w zakresie wiedzy, umiejętności oraz kompetencji społecznych z ogólnymi efektami kształcenia w obszarze nauk społecznych. Są one sformułowane jasno i poddają się weryfikacji. Jak zapewnia się w Raporcie..., s. 7., obligatoryjne wprowadzenie KRK jest zbieżne z dotąd przyjętą linią rozwoju kierunku socjologia. Ten związek można odnaleźć w treściach założeń oraz przyjmowanych celach dydaktycznych, które znajdują się we wszystkich sylabusach przedmiotów realizowanych w ramach kształcenia roczników studentów 2011-2014 i 2010-2013.

2. W odniesieniu do programów obowiązujących dwa „schodzące” roczniki kształcenia, w programach nauczania poszczególnych przedmiotów jest punkt „Założenia i cele dydaktyczne”, w którym opisane są efekty kształcenia danego przedmiotu. Każdy wykładowca w sylabusie zawarł opis/enumerację charakteru wiedzy, umiejętności oraz dyspozycji społecznych, jakie będą charakteryzować studenta po ukończeniu danego kursu. Liczba zakładanych finalnych walorów mieści się od 7 (np. psychologia społeczne), przez 4 (np. rynek pracy) do 3 (np. psychospołeczne aspekty izolacji więziennej). Każdy sylabus przedmiotu dla tych roczników zawiera również punkt: Formy i warunki zaliczenia przedmiotu, w którym są określone sposoby weryfikacji osiągnięcia zakładanych celów kształcenia, np. wykonanie projektu, przygotowanie narzędzia decyzyjnego w procesie

rekrutacji i selekcji, pozytywny wynik testu. Przyjmowane efekty kształcenia są określone w sposób jasny i zrozumiały. Treści zakładanych efektów są wystarczająco operacyjne, bez trudu można je przełożyć na język pytań, np. testu, zagadnienia do omówienia. W umieszczonym w sylabusach punkcie „Formy i warunki zaliczenia przedmiotu” znajduję egzemplifikację przyjmowanych sposobów weryfikacji zakładanych efektów (np. przygotowanie projektu badawczego, eseju, udział w dyskusji).

Problem kształcenia i osiągania pożądanych kwalifikacji absolwentów był prezentowany przez Władze Uczelni na spotkaniu z Zespołem Wizytującym. Podkreślano ideę równoważenia udziału teorii z praktyką oraz permanentnego weryfikowania praktykowanej linii edukacyjnej kierunku z wymaganiami i oczekiwaniami rynku pracy i otoczenia gospodarczego. Wiązanie ze sobą tych komponentów widać wyraźnie w sylwetkach absolwentów, które obowiązują w kształceniu roczników 2010/2013 i 2011/2014. Prezentowana dokumentacja obejmująca zarówno umowy o współpracy z licznymi podmiotami gospodarczymi (wiele z nich podpisano stosunkowo dawno, bo 5-8 lat temu), jak i realizacja praktyk kierunkowych oraz specjalistycznych wyraźnie potwierdza duży udział i praktyczne wyprofilowanie kształcenia socjologicznego. Trzeba podkreślić, iż wprowadzanie zasad wpisanych w KRK dobrze osadza się na dotąd stosowanej praktyce istotnego i mocnego udziału kwalifikacji i umiejętności w zakładanych efektach kształcenia socjologicznego.

Ponadto, w Uczelni prowadzi się wyłącznie studia socjologiczne I stopnia, które z istoty swej mają rozbudowany komponent aplikacyjny. Trzeba też podkreślić dbałość Uczelni o pełną informację oraz rozumienie zasad wprowadzanych od roku akademickiego 2012/2013 Krajowych Ram Kwalifikacji. Rozwiązaniu tego problemu służy uchwała nr 17 Kolegium WSG w Bydgoszczy z dnia 22 marca 2011r. w sprawie umiejętności metodycznych nauczycieli akademickich. Zobowiązuje się w niej nauczycieli do korzystania z doradztwa metodycznego oferowanego w trzech formach: szkolenia metodyczne, hospitacje, konsultacje metodyczne. Obligatoryjnie jedną formą doradztwa objęto każdego nauczyciela akademickiego, za co odpowiedzialnymi uczyniono dziekanów. Te działania niewątpliwie sprzyjają dookreśleniu efektów kształcenia oraz nadawaniu im sprawdzalnego charakteru. Ze względu na to, że Uczelnia jest relatywnie mała, takie działania prowadzi się w skali ogólnouczelnianej, co owocuje względnie jednolitym systemem weryfikacji zakładanych celów kształcenia.

3. Najbardziej szczegółowo efekty kształcenia są opisane w sylabusach przedmiotów przygotowanych dla kształcenia roczników od 2010/2013. W Uczelni są one przygotowane według przyjętego wzoru (od lat), co należy pochwalić. W części II sylabusa, punkt 4. nosi tytuł „Założenia i cele dydaktyczne”. Są w nich przedstawione przyjmowane efekty kształcenia dla danego modułu. Analiza treści punktu 4. różnych modułów pokazuje, iż dużo miejsca w nich zajmują wiedza oraz umiejętności, przy relatywnie małym udziale kompetencji społecznych. Ma to miejsce w sylabusach, np. teorii komunikacji społecznej, antropologia kulturowa, bioetyka, diagnozowanie potrzeb społecznych, przygotowanie i realizacja projektu badawczego. Należy przyłożyć większą wagę do wydobywania, ale i do kształtowania społecznych kompetencji studentów w ramach realizacji poszczególnych modułów kształcenia. Analogicznie, sprawdzalność uzyskanych efektów kształcenia jest w pełni satysfakcjonująca w zakresie wiedzy i umiejętności, zaś słabo obecne są formy i sposoby sprawdzania nabytych kompetencji społecznych.

Uchwałą Senatu Nr 13/2011/2012 z dnia 6 marca 2012 r. Uczelnia określiła wytyczne do opracowania i wprowadzania programów kształcenia zgodnych Krajowymi Ramami Kwalifikacji dla Szkolnictwa Wyższego. Następnie zostały one zatwierdzone Uchwałą Senatu Nr 17/2011/2012 z dn. 26 czerwca 2012 r. w sprawie zatwierdzenia opisu efektów kształcenia na danym kierunku, poziomie oraz profilu kształcenia.

W powyższych uchwałach zostały określone efekty kierunkowe oraz przyporządkowane do efektów obszarowych określonych w rozporządzeniu Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 2 listopada 2011 r. w sprawie Krajowych Ram Kwalifikacji dla Szkolnictwa Wyższego (Dz. U. Nr 253, poz. 1520).

W Uczelni przywiązuje się dużą wagę do jakości programu kształcenia, w związku z czym przewiduje się weryfikację zakładanych efektów kształcenia oraz monitorowanie programu studiów. Cyklicznie jest przeprowadzany przegląd programów nauczania, w tym według kryteriów następstwa treści oraz wagi poszczególnych modułów dla kształcenia socjologicznego. Po zakończeniu roku akademickiego 2012/2013 planuje się weryfikację zakładanych efektów oraz programu studiów, co umożliwi Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z 23 sierpnia 2012 roku.

Zgodnie z Uchwałą Kolegium WSG w Bydgoszczy z dn. 16 października 2012 r. program kształcenia na kierunku studiów „socjologia ” realizowany jest z wykorzystaniem różnych form dydaktycznych: wykładów, ćwiczeń, laboratoriów, seminariów. Decyzją Kolegium Międzywydziałowego z dnia 12 stycznia 2012 r. została zatwierdzona instrukcja w sprawie

sprawdzania dokumentacji efektów kształcenia. Program kształcenia obejmuje obowiązkowe praktyki zawodowe. Szczegółowe zasady realizacji praktyk określają: „Regulamin studiów” w § 25 oraz Regulamin Praktyk.

W wizytowanej Uczelni do końca 2011 roku obowiązywał „Regulamin studiów” przyjęty w 2007 roku. W rozdziale 15 zaznacza się w nim, iż plany studiów i programy nauczania dla danego kierunku studiów i poziomu kształcenia mogą ustalać proces dyplomowania bez obowiązku złożenia pracy dyplomowej. W kształceniu socjologicznym był realizowany przedmiot „seminarium dyplomowe”, w ramach którego na III roku kształcenia (2 semestry) student przygotowywał pracę seminaryjną pod kierunkiem nauczyciela akademickiego prowadzącego ten przedmiot. W listopadzie 2011 roku wydano (druk powielony) „Informację o trybie kończenia studiów na kierunku socjologia” w roku akademickim 2011-2012. Mowa jest w nim o pracy seminaryjnej, która winna być zgodna z kierunkiem studiów, zgodna z zainteresowaniami studenta, zgodna ze specjalizacją, mieć charakter twórczy. Dopuszcza się prace przeglądowe, oparte na analizie literatury przedmiotu, ale i prace badawcze (np. projekt badań, projekt działań, analiza danych zastanych). Zaznacza się również, iż „nie dopuszcza się prac dwóch bądź więcej osób” co można rozumieć jako zaprzestanie przygotowywania prac seminaryjnych autorstwa kilku osób. Studia I stopnia kończył egzamin dyplomowy składany przed trzyosobową komisją powołaną przez dziekana. Obejmował on odpowiedź na trzy pytania egzaminacyjne losowane z trzech list: 1. zagadnienia kierunkowe (40), 2. zagadnienia metodyczne (30), 3. zagadnienia ze specjalizacji (30). W trakcie egzaminu student mógł odnieść się do przygotowanej przez siebie pracy seminaryjnej, ale nie było to regułą i zwykle było wplecione w odpowiedź na jedno z trzech wylosowanych pytań.

17 stycznia 2012 roku wszedł w życie nowy „Regulamin studiów”, który wprowadza obowiązek przygotowania pracy dyplomowej przez studenta, pod opieką naukową promotora. Zarazem reguluje on proces i procedury dyplomowania: skład komisji, ocena pracy przez promotora i recenzenta, warunki dopuszczenia do egzaminu dyplomowego, forma egzaminu, zasady ustalania ogólnego wyniku studiów. Te procedury dyplomowania obowiązują studentów rozpoczynających studia w roku akademickim 2012/2013. A zatem jeszcze dwa lata dyplomowanie w WSG w Bydgoszczy będzie odbywać się na poprzednio wprowadzonych zasadach: egzamin dyplomowy bez obowiązku złożenia pracy dyplomowej. Takie rozwiązanie jest mocno dyskusyjne i zaprzecza regulacjom MNiSW odnoszącym się do procesu dyplomowania. Zarazem trzeba podkreślić, iż regulamin dopuszczający

przeprowadzenie egzaminu dyplomowego bez złożenia pracy licencjackiej został zatwierdzony przez Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego 05. 09. 2007 roku. Uczelnia powinna odnieść się do tego problemu.

Ponadto oglądowi poddano losowo wybrane karty okresowych osiągnięć studenta oraz protokoły zaliczenia przedmiotu. Dokumenty te są sporządzane zgodnie wymogami rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 14 września 2011 r. w sprawie dokumentacji przebiegu studiów (Dz. U. Nr 201, poz. 1188). Podobnie w wybranych losowo teczках absolwentów znajdują się wymagane dokumenty związane ze złożeniem egzaminu dyplomowego.

W przedłożonych materiałach brakuje informacji o odsiewie studentów oraz o jego powodach. Wypowiedzi pracowników również wskazują na mocne starania Uczelni idące w kierunku zdobywania studentów oraz utrzymywania studiujących na tym kierunku. Nie jest problemem odsiew, lecz utrzymanie studentów w murach Uczelni. Natomiast dużo miejsca poświęca się problemowi konkurencji w staraniach o pozyskanie studentów oraz kwestiom nadawania atrakcyjności kierunkowi poprzez wzbogacanie oferty specjalizacji socjologicznych oraz uatrakcyjnianie warunków studiowania.

Na poziomie realizacji ocenie efektów kształcenia sprzyja szeroka dostępność informacji o wprowadzanym systemie. W paragrafie 13 Regulaminu studiów (z 17 stycznia 2012 roku) jest zapis o przekazywaniu studentom na pierwszych zajęciach informacji o przedmiocie lub module kształcenia, literaturze podstawowej i uzupełniającej oraz o warunkach uzyskania zaliczenia przedmiotu/modułu. Paragraf 16 regulaminu zobowiązuje prowadzących do zapoznania studentów z warunkami zaliczenia przedmiotów objętych planem studiów i z opisem przedmiotu na początku zajęć. Wypowiedzi pracowników Uczelni świadczą o praktykowaniu tego wzorca postępowania, czyli o prezentowaniu studentom sylabusa modułu w pełnej jego wersji, co sprzyja dostępności informacji o ocenie osiągniętych efektów kształcenia. Ponadto programy nauczania wszystkich przedmiotów występujących w planie studiów są umieszczone na elektronicznej platformie edukacyjnej e – WSG, która daje studentom szeroką dostępność do zapoznania się z pełnym planem studiów.

4. Od 2005 roku prowadzi się badania karier absolwentów. W pierwszych latach były one realizowane doraźnie i miały pilotażowy charakter. Wykorzystywano w nich badania ankietowe wśród uczestników zjazdów absolwentów oraz abiturientów, oraz wywiady

pogłębione prowadzone przez pracowników Biura Karier w ramach realizowanego przez nich doradztwa zawodowego oraz szkoleń. W 2008 roku w Uczelni wszedł w życie program „Absolwent”, który jest szeroką koncepcją nie tylko badania losów absolwentów, ale i budowania więzi absolwentów z Uczelnią, obszarem wymiany doświadczeń zawodowych oraz zasobem danych o losach i sukcesach absolwentów.

Z założenia program „Absolwent” ma spełniać promocyjno – integracyjne funkcje, a zatem być nie tylko forum wymiany informacji o barierach/ułatwieniach absolwentów na rynku pracy, ale i źródłem danych o potrzebach edukacyjnych zarówno absolwentów, jak i szerokiego otoczenia społeczno – gospodarczego Uczelni. Służyć ma on zatem również do udoskonalania i dostosowywania programów kształcenia do wymogów otoczenia. Obecnie w programie jest zarejestrowanych 2200 absolwentów studiów I oraz II stopnia prowadzonych w WSG w Bydgoszczy. W latach 2009 – 2010 przeprowadzono pierwsze systematyczne i szerokie badania ankietowe kandydatów, studentów (I i III roku I stopnia kształcenia; I roku II stopnia kształcenia) i absolwentów (nie tylko członków programu „Absolwent”) z wykorzystaniem poczty tradycyjnej oraz poczty elektronicznej. Od 2011 roku, w związku z ustawowym obowiązkiem monitorowania losów absolwentów, w Uczelni wprowadzono obligatoryjny udział w badaniach wszystkich kończących studia. Wykorzystuje się elektroniczny system ISAPS. Gromadzenie danych ankietowych koordynuje Biuro Karier i Promocji Absolwentów WSG oraz Pracownia Analiz Społecznych i Rynkowych Instytutu Nauk Społecznych WSG. Koncepcja zakłada przeprowadzenie ankietyzacji absolwentów I i II stopnia w cyklach 3 i 5 – letnich.

Generalnie, w ramach programu „Absolwent” badaniu podlegają kandydaci, studenci oraz absolwenci Uczelni. Wyniki badań ankietowych, z użyciem 8 – stronicowego kwestionariusza, każdej z trzech kategorii społecznych zostały i będą nadal wykorzystywane, co mocno podkreślono w materiałach dostarczonych Zespołowi Wizytującemu, w opracowanym systemie KRK i w jego ewentualnych modyfikacjach w przyszłości.

Ocena końcowa 2 kryterium ogólnego: w pełni

Syntetyczna ocena opisowa stopnia spełnienia *kryteriów szczegółowych*

1. Prawidłowo, starannie i wyczerpująco są scharakteryzowane efekty kształcenia dla kierunku socjologia, stosowne do planów kształcenia według poprzednich standardów oraz obecnie przyjętych KRK. Są one właściwie ujęte w postaci syndromów efektów, które dają profile sylwetek absolwentów dwóch realizowanych specjalności. W stosownym czasie i

właściwie była prowadzona regulacja prawno – administracyjna wprowadzania zasad KRK na kierunku socjologia w Uczelni.

2. Właściwie i w sposób zrozumiały zostały określone efekty kształcenia dla kierunku socjologia. Są one zgodne z wymogami KRK. Odznaczają się również wysokim stopniem sprawdzalności. Należycie przygotowano też nauczycieli akademickich do realizacji KRK w Uczelni.

3. W ocenianej jednostce opracowano przejrzysty system oceny efektów kształcenia. Umożliwia on weryfikację zakładanych celów i ocenę osiągania efektów na każdym etapie kształcenia. Jest on szeroko dostępny w Uczelni. Wyjaśnienia wymaga jedynie proces dyplomowania.

4. Monitorowanie losów absolwentów odbywa się od 7 lat, jest prowadzone w skali całej Uczelni przez Biuro Karier oraz odpowiednią pracownię. Uczelnia ma wieloletnie doświadczenia w tym zakresie, wykorzystuje je w budowaniu więzi środowiskowej oraz w podnoszeniu jakości procesu kształcenia.

3. Program studiów umożliwia osiągnięcie zakładanych efektów kształcenia

- 1) Realizowany program kształcenia umożliwia studentom osiągnięcie każdego z zakładanych celów i efektów kształcenia oraz uzyskanie zakładanej struktury kwalifikacji absolwenta,
- 2) Zakładane efekty kształcenia, treści programowe, formy zajęć oraz stosowane metody dydaktyczne tworzą spójną całość.

1. Kształcenie I stopnia na kierunku socjologia w WSG w Bydgoszczy jest nakierowane na realizację czterech celów: a. przekazywanie wiedzy służącej rozpoznawaniu i wyjaśnianiu zjawisk społecznych, b. kształtowanie umiejętności stosowania metod i technik badań socjologicznych, c. kształtowanie wrażliwości etycznej i społecznej studentów, d. formowanie gotowości do rozwoju osobistego i kształcenia przez całe życie. Przyjęte cele generalnie obejmują trzy klasy efektów kształcenia przyjmowanych w KRK, ale wzbogacają je o kwalifikacje odnoszące się do potrzeb ustawicznego uczenia się w myśl tezy *life long learning*, powszechnie propagowanej we współczesnych społeczeństwach europejskich.

Od roku akademickiego 2009/2010 sukcesywnie zmniejsza się liczba studentów socjologii na studiach stacjonarnych (z 45 do braku rekrutacji w roku 2010/2011 i następnych) oraz niestacjonarnych (ze 106 do 31 w roku akademickim 2012/2013). Obecnie na stacjonarnej formie studiuje 9 studentów III roku i jest to wygaszana forma, a na niestacjonarnej po 30 osób na każdym roku kształcenia (łącznie 91 studentów). Uczelnia deklaruje prowadzenie kształcenia o profilu praktycznym od bieżącego roku akademickiego, co ma mocno wątpliwy charakter. Z wyjątkiem praktyk zawodowych, pozostałe zajęcia są realizowane w siedzibie Uczelni, co pozostaje w niezgodzie z warunkami określonymi dla profilu praktycznego (Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 5 października 2011 roku w sprawie warunków prowadzenia studiów na określonym kierunku i poziomie kształcenia).

Kształcenie socjologiczne I stopnia na studiach niestacjonarnych jest realizowane w dwóch obszarach studiów: Zarządzanie Zasobami Ludzkimi oraz Resocjalizacja. Oba obszary kształcenia socjologicznego są kontynuowane w Uczelni od roku 2010-2011, przy czym plan kształcenia od bieżącego roku akademickiego na lata 2012-2015 jest przygotowany zgodnie z nowymi regulacjami ustawowymi. Łączny nakład pracy studenta szacuje się na 2250 godzin (albo 2260 według Raportu...s. 9) w każdym obszarze kształcenia, co równa się 186 punktom ECTS. 1550 godzin realizuje się z bezpośrednim udziałem nauczyciela akademickiego. Jako partnera strategicznego dla definiowania efektów kształcenia Uczelnia wskazuje Urząd Statystyczny w Bydgoszczy, a głównym partnerem do spraw jakości kształcenia uznaje Powiatowy Urząd Pracy.

Studia trwają 6 semestrów i kończą się egzaminem dyplomowym. W ramach kształcenia stosuje się 20 – dniowe praktyki, dwuetapowo realizowane: do końca III oraz do końca V semestru (w „schodzącym” i w nowym programie kształcenia). Wdrażany od roku akademickiego 2012/2013 „nowy” program niestacjonarnego kształcenia socjologicznego I stopnia zawiera pewne moduły wspólne dla dwóch realizowanych obszarów/specjalności, ale są też pewne moduły specyficzne dla Resocjalizacji i dla Zarządzania Zasobami Ludzkimi. Autorzy koncepcji programu kształcenia deklarują (Raport samooceny, s. 9) respektowanie standardu kształcenia dla kierunku socjologia, co trzeba pozytywnie ocenić.

Trzeba podkreślić dużą spójność programów kształcenia w obu obszarach/specjalnościach. Każdy z programów kształcenia zawiera 7 modułów, z których 4 składają się z analogicznych zestawów przedmiotów: Kanoniczne I (po 12 przedmiotów),

Kanoniczne II (po 6 przedmiotów), kierunkowe (po 10 przedmiotów), proces dyplomowania (po 4 przedmioty). Znajdująca się w obrębie każdego modułu kształcenia lista obejmuje przedmioty mające różny stopień obowiązywania, różne rodzaje zajęć, ale i różną liczbę punktów ECTS możliwych do osiągnięcia. Nie ma przedmiotów bez punktów ECTS: nawet przedmioty realizowane poza bezpośrednim udziałem wykładowcy, np. BHP czy nowoczesne technologie informatyczne mają przypisaną określoną liczbę punktów w myśl zasady, iż wymagają one/opierają się one na pracy własnej studenta. Wymiar tego nakładu pracy jest oszacowany i następnie wyrażony liczbą punktów ECTS.

Informacje o wadze każdego z czterech modułów kształcenia dostarczają dane określające ogólną liczbę godzin przeznaczonych na realizację przedmiotów wchodzących w skład każdego z modułów. Dodatkowo, o wadze przedmiotu decyduje liczba godzin kształcenia z bezpośrednim udziałem wykładowcy, a także przypisana liczba punktów ECTS obrazująca ogólny nakład pracy studenta.

	Liczba godzin ogółem	Liczba godzin z wykładowcą	Liczba punktów ECTS
Kanoniczne I	986/986	204/204	39.5/39.5
Kanoniczne II	226/226	44/44	8.5/8.5
Kierunkowe	842/803	250/240	38.5/39.0
Proces dyplomowania	278/278	40/40	10.5/10.5
	ZZK/Resocj.	ZZL/Resocj.	ZZL/Resocj.

Trzeba podkreślić niewspółmiernie duży udział przedmiotów kanonicznych I zarówno pod względem ogólnej liczby godzin, liczby godzin z bezpośrednim udziałem wykładowcy, jak i pod względem liczby przypisanych punktów ECTS. Poza językiem obcym (24 p. ECTS) (600 godz. ogółem, w tym 128 z wykładowcą) wszystkie pozostałe przedmioty mają zdecydowanie przeszacowaną ogólną liczbę godzin. Analogiczna sytuacja jest w przypadku modułu przedmiotów Kanonicznych II, które mają generalnie zawyżoną liczbę godzin (np. język specjalistyczny 50 godz. z wykładowcą 0 godz.; wybrane problemy współczesnego świata 63 godz., z wykładowcą 4 godz.). Podobne wątpliwości wzbudza zawartość i szacunki godzin przedmiotów wchodzących w skład modułu Proces dyplomowania. 40 godz. z bezpośrednim udziałem wykładowcy, przy czym w ramach proseminarium 24 godz. dają zbyt mały kontakt i możliwość dyskusji nad np. problemem pracy, metodami czy wnioskowaniem z danych empirycznych o zjawisku społecznym. Potrzeba bezpośredniego kontaktu z wykładowcą jest tym większa, iż są to studia I stopnia w Uczelni orientującej się na „model uniwersytetu przedsiębiorczości” i organizację „uczącą się”.

Moduł przedmiotów wyróżniających kierunek (10) zasadniczo składa się z takich samych przedmiotów w obu obszarach kształcenia (dobrze), z wyjątkiem demografii i analizy danych z zastosowaniem pakietu SPSS w ramach Resocjalizacji, a historii myśli społecznej oraz antropologii kulturowej w ramach Zarządzania Zasobami Ludzkimi. Historia myśli społecznej jest wśród przedmiotów obszarowych (84 godz. ogółem, w tym 32 godz. z wykładowcą) i niepotrzebnie występuje w module kierunkowych przedmiotów w obszarze kształcenia ZZL. Natomiast antropologia kulturowa jest obecna w module przedmiotów podstawowych (132 godz. ogółem, w tym 32 godz. z wykładowcą) i nie widzę powodów do dublowania liczby godzin tego przedmiotu w kształceniu obszarowym ZZL. Można też mieć pewne zastrzeżenia do obecności w module Przedmioty wyróżniające kierunek przedmioty etyczne i praktyczne problemy zawodu socjologa (49 godz. ogółem, w tym 2 godz. z wykładowcą), bowiem w module przedmioty Kanoniczne II występuje etyka zawodu (12 godz. ogółem, w tym 8 godz. z wykładowcą). W obu obszarach kształcenia (ZZL, Resocjalizacja) bardzo ważne są zagadnienia i problemy etyczne wpisane w uprawianie tego zawodu. Wiążą się one również z mocną obecnością kompetencji społecznych i osobowych absolwenta tak ZZL, jak i Resocjalizacji. W związku z tym to w obrębie modułu przedmiotów podstawowych winno być zdecydowanie więcej godzin dydaktycznych tego przedmiotu, zaś zdecydowanie mniej w module przedmiotów wyróżniających kierunek.

Należy pozytywnie ocenić utrzymanie w programie kształcenia socjologicznego treści podstawowych oraz treści kierunkowych. Dzięki temu zostaje zachowana tożsamość socjologii, a kształcenie obszarowe jest jedynie wyprofilowaniem, czy raczej wyspecyfikowaniem praktycznych walorów socjologii w odniesieniu do działalności resocjalizacyjnej oraz ZZL. W obszarze Resocjalizacji do podstawowych wpisano 8 przedmiotów, wśród których część ma pedagogiczny charakter, np. pedagogika specjalna, metodyka resocjalizacyjna, wprowadzenie do pedagogiki. W Zarządzaniu Zasobami Ludzkimi wśród 5 przedmiotów znajdują się psychologia pracy i zarządzanie zasobami ludzkimi. Te moduły kształcenia są przemyślane, dobrze merytorycznie dobrane zostały przedmioty, właściwie określone liczby godzin, zwłaszcza z bezpośrednim udziałem wykładowcy. Generalnie, od ½ do 1/3 ogólnej liczby godzin przeznacza się w programie kształcenia na godziny dydaktyczne z wykładowcą. Ogółem moduł przedmiotów podstawowych liczy 23.5 p. ECTS na Resocjalizacji, a 19p. ECTS na ZZL. Prawdłowo oszacowana jest liczba punktów przyznanych poszczególnym przedmiotom w ramach tego modułu, Jednak, na co trzeba zwrócić uwagę, jest zachwiana proporcja liczby punktów ECTS między modułem Przedmioty podstawowe a Przedmioty Kanoniczne I. W tym module język obcy (600 godzin, w tym 128 z wykładowcą) oszacowano na 24p. ECTS, czyli wartość tego przedmiotu jest równa wartości punktowej wszystkich przedmiotów wchodzących w obręb modułu Przedmioty podstawowe. Jest to duża nieprawidłowość w programie kształcenia i ten problem należy poddać szczegółowemu oglądowi.

W programach kształcenia najbardziej obszerny jest moduł przedmiotów obszarowych. Na Resocjalizacji obejmuje on 22 przedmioty i 60p. ECTS, a na ZZL – 21 przedmiotów i 64p. ECTS. Wśród Przedmiotów obszarowych znajdują się dwie kategorie: przedmioty ściśle związane z obszarem kształcenia, szczegółowe i mocno wyprofilowane, oraz przedmioty, które winny znaleźć się w module Przedmiotów podstawowych albo Przedmiotów kierunkowych, np. metody badań społecznych, historia myśli społecznej, wybrane metody opracowywania wyników badań naukowych (ten przedmiot ma aż 7p. ECTS w każdym obszarze kształcenia. Ta niejednorodność modułu Przedmioty obszarowe, w tym pokrywanie się niektórych przedmiotów z modułu Przedmioty wyróżniające kierunek, również wymaga powtórnego przemyślenia. Sformułowane wyżej uwagi krytyczne nie podważają generalnej pozytywnej oceny programu kształcenia, jego struktura, kompozycja przedmiotów oraz merytoryczna zawartość poszczególnych modułów stwarzają możliwości osiągnięcia zakładanych celów kształcenia.

Przedłożone programy kształcenia liczą odpowiednio: Resocjalizacja 1200 godz. i 187p. ECTS; ZZL 1200 godz. i 186p. ECTS. Poprawnie zostały przypisane liczby punktów ECTS. W przedłożonej dokumentacji brakuje jednak danych informujących o oferowanych przedmiotach, wśród których studenci mogą wybierać zgodnie z własnymi zainteresowaniami. Liczba godzin z bezpośrednim udziałem wykładowcy sugeruje, że programy kształcenia zawierają wyłącznie przedmioty obligatoryjne. Niewątpliwie brak przedmiotów do wyboru jest poważnym zaniechaniem i Uczelnia powinna wyjaśnić ten problem.

Dwa „schodzące” obecnie roczniki studentów (2010-2013; 2011-2014) realizują bardzo podobne plany i programy studiów (by nie powiedzieć: analogiczne). Podobieństwo dotyczy: zestawów przedmiotów, liczby godzin dydaktycznych, form dydaktycznych oraz liczby punktów ECTS. Prawidłowa jest liczba godzin przedmiotów podstawowych (407; 383 wobec 330 wymaganych standardami) oraz kierunkowych (495; 413 wobec 345 wymaganych standardami). Również w obrębie treści podstawowych, jak i treści kierunkowych plany kształcenia zawierają wszystkie przedmioty zawarte w standardach kształcenia. Właściwie została oszacowana wartość poszczególnych przedmiotów w postaci liczby punktów ECTS. W obu rocznikach są po dwa bloki specjalnościowe: Zarządzanie Zasobami Ludzkimi oraz Resocjalizacja, na które przewidziano zbliżoną liczbę godzin dydaktycznych (2010-2013: 256/244; 2011-2014: 252/270). W Uczelni zadbano również o odpowiednią proporcję aktywizujących do podawczych form dydaktycznych: powyżej 50% godzin przewidzianych planem kształcenia odbywa się w formie włączającej studentów do procesu dydaktycznego. Analiza sylabusów poszczególnych przedmiotów prowadzi do wniosku mówiącego o kontynuowaniu problematyki, przy aktualizacji literatury przedmiotu. Generalnie dobrze służą one realizacji zakładanej struktury kwalifikacji absolwenta.

Trzeba zwrócić uwagę na ewolucję zarówno planów, programów, jak i specjalizacji/kształcenia obszarowego w ramach kierunkowego kształcenia socjologicznego. Widać w tym proces dojrzewania i dopracowywania w Uczelni treści i przebiegu kształcenia, które obecnie sprzyjają osiągnięciu zakładanych efektów kształcenia.

W ramach kształcenia socjologicznego obowiązują 20 – dniowe praktyki, przy czym do końca III semestru student zalicza praktykę kierunkową (80 godz.), a do końca V semestru praktykę specjalizacyjną (80 godz.). Szczegółowe rozwiązania stosowane w kształceniu socjologicznym mieszczą się w ogólnych zasadach zawartych w Regulaminie studiów

przyjętym w Uczelni w 2007 roku. W skali WSG praktyki prowadzi i zalicza Dyrektor Centrum Przedsiębiorczości Studentów, natomiast w Instytucie Socjologii koordynatorem praktyk zawodowych jest zastępca dyrektora. Przyjmowane są trzy formy praktyk: własna praca zawodowa, własna działalność gospodarcza oraz praktyka w wybranym przez studenta miejscu lub w miejscu określonym przez Uczelnię. WSG ma podpisane umowy z ok. 20 podmiotami na rynku pracy, z których część odpowiada obszarowi kształcenia ZZL, a część Resocjalizacji. Koordynator praktyk dba o to, by została zachowana zgodność np. charakteru własnej pracy zawodowej z wymogami praktyk zawodowych oraz kierunkowych. Stosuje się Kartę praktyk, w której dokumentowany jest jej przebieg (od 2011 r., wcześniej stosowano dziennik praktyk). Są opracowane programy praktyk zawodowych dla ZZL i dla Resocjalizacji, w których są podane cele, przebieg oraz warunki zaliczenia praktyk. Łącznie oszacowano na 6p. ECTS oba rodzaje praktyk. Prawidłowo jest rozwiązywany problem praktyk zawodowych w WSG w Bydgoszczy.

2). Program kształcenia socjologicznego w obu obszarach zakłada stosowanie różnych form zajęć dydaktycznych. Zbliżony jest udział każdej z konwencjonalnych form kształcenia w obu obszarach. Ponad 50% obejmują ćwiczenia (ZZL-56.8%, Resocjalizacja-56.9%). Wykłady stanowią nieco powyżej 1/3 godzin dydaktycznych (ZZL-36.5%; Resocjalizacja-38.4%), a projekty i konsultacje nieco poniżej 1/3 (ZZL-29.6%; Resocjalizacja-27.5%). Wyszczególnia się również „inne rodzaje zajęć” (ZZL-15.8%; resocjalizacja-16.4%), które de facto są zajęciami zdalnymi realizowanymi na platformie ONTE. W zestawieniu liczbowym (Raport..., s. 9) liczą one odpowiednio 712 i 714 godzin dydaktycznych w ogólnej liczbie 2281/2288 co oznacza prawie 1/3 planowanych godzin (a nie 16% jak podano w zestawieniu procentowym. Pewien niepokój może budzić również udział projektów i konsultacji (ZZL-29.6%; Resocjalizacja-27.5%), które mają fakultatywny charakter. Generalnie, poprawne są proporcje planowanych form dydaktycznych w programie kształcenia.

Zajęcia zdalnie realizowane (ok. 16% ogólnej liczby godzin) są e-learningiem. Z wyjaśnień prowadzącej wstęp do socjologii w tej formie dydaktycznej wynika, iż jest to: a) udostępnianie studentom materiałów (tekstów do studiowania), które prowadząca nazywała „czytankami” (co jednoznacznie odsyła nas do szkoły podstawowej i na uczelni nie powinno mieć miejsca), b) udzielanie odpowiedzi na pytania poszczególnych studentów-odpowiedzi prowadzącej są widoczne dla wszystkich studentów, c) przeprowadzanie testu ze znajomości

określonej partii materiału/modułu (np. interakcje społeczne, zmiana społeczna). Testy układu prowadząca i ona też ocenia punktowo odpowiedzi studenta. Stosuje też kontrolowanie efektów kształcenia w postaci 2-3 stronicowych „rozprawek”, które są luźnymi wypowiedziami studentów na dany temat-wątpliwa jest wartość takiego weryfikowania efektów kształcenia. Z liczbowego zestawienia stosowanych form w dydaktyce wstępu do socjologii (wykład-24 godz., ćwiczenia-16 godz., zdalne-12 godz.) wynika, że b-learning stanowi ok. 1/3 godzin dydaktycznych, co jest znaczącym udziałem kontaktu pośredniego ze studentem (nie stosuje się grupowych zajęć on-line). Ten problem warto poddać refleksji zważywszy na artykułowaną przez kilku nauczycieli akademickich potrzebę studentów kontaktu bezpośredniego z prowadzącym. Pozytywnie należy ocenić stosowanie ostatecznego zaliczenia modułu w bezpośrednim kontakcie z wykładowcą – kolokwia końcowe lub egzamin pisemny.

W załączniku nr 6. do Raportu samooceny, zawierającym programy kształcenia w dwóch prowadzonych obszarach, zestawiono zakładane efekty kształcenia, metody dydaktyczne, formy zajęć i sposoby weryfikacji zakładanych efektów kształcenia osiąganych przez studentów dla każdego modułu. W obrębie przedmiotów wyróżniających kierunek najczęściej stosowane są konwencjonalne formy zajęć, takie same metody dydaktyczne oraz sposoby weryfikacji efektów kształcenia, lokujące się w kategoriach działań z bezpośrednim udziałem wykładowcy, co należy pozytywnie ocenić. Zdalne sposoby weryfikacji zakładanych efektów kształcenia są relatywnie często stosowane w kategoriach przedmiotów Kanoniczne I, Kanoniczne II oraz Przedmiotów obszarowych. Takie rozwiązanie jest uzasadnione merytorycznie i efektywne dydaktycznie.

Wśród metod dydaktycznych stosunkowo często, niemal w każdym module, podawany jest wykład e-learningowy, który wskazuje się jako wspierający wykład konwencjonalny. Można przypuszczać, że chodzi tutaj o udzielanie odpowiedzi na pytania zgłaszane przez studentów, które są dostępne/widoczne dla wszystkich studentów danego roku. W żadnym razie nie jest to metoda wykładu, tym bardziej, że realnie b-learning, a nie e-learning jest stosowany w kształceniu socjologicznym. Uczelnia powinna wprowadzić odpowiednie korekty metod dydaktycznych.

W wizytowanej Uczelni problem dyplomowania ramowo określa punkt 15 Regulaminu studiów z września 2007 roku (zatwierdzony przez Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego). Dla kierunku socjologia szczegółowe rozstrzygnięcia warunków oraz przebiegu

procesu dyplomowania zawiera dokument „Informacja o trybie kończenia studiów na kierunku socjologia w roku akademickim 2011/2012” z listopada 2011 roku. W programie kształcenia na lata 2012-2015 znajduje się moduł Proces dyplomowania zawierający: metodyczne podstawy pisania pracy dyplomowej, wykład monograficzny, proseminarium oraz konsultacje dyplomowe. Łącznie obejmuje on 278 godz. dydaktycznych, z czego 40 realizuje się w bezpośrednim kontakcie z wykładowcami (w tym 24 godz. proseminarium). Wprowadza się przygotowanie pracy licencjackiej będącej podstawą przystąpienia do egzaminu dyplomowego.

Praktyki dyplomowania stosowane według „starych” zasad obejmują dwusemestralne seminarium dyplomowe (nazywane proseminarium), które kończy się zaliczeniem i oceną pracy seminaryjnej przez promotora. Wyłącznie promotor ocenia pracę dyplomową i tę ocenę uwzględnia się na egzaminie licencjackim, na którym student referuje również swoją pracę seminaryjną w ramach odpowiedzi na pytanie kierunkowe. Poza pytaniem kierunkowym (lista 30) student losuje też jedno zagadnienie z listy „metodycznych” (30) (dlaczego nie metodologicznych?) oraz jedno z listy zagadnień specjalnościowych (30). Prace seminaryjne są indywidualnie przygotowywane, muszą być zgodne z kierunkiem studiów, zawierać część literaturową oraz badawczą i być dopracowane językowo oraz redakcyjnie w wersji elektronicznej. Do „Informacji” dołączone są też wskazówki redakcyjne oraz techniczne normujące te strony pracy seminaryjnej. Jako dobrze przemyślany i dopracowany należy uznać proces dyplomowania z tym wyjątkiem, że zarówno w wypowiedziach pracowników, jak i na tytułowych stronach prac seminaryjnych umieszczano określenie „Praca licencjacka”. To nie są prace licencjackie tylko seminaryjne i tak winny być nazywane, o czym pracownicy, w tym promotorzy, winni pamiętać. W „nowych” planach kształcenia przyjmuje się przygotowanie pracy licencjackiej, która będzie podstawą przystąpienia studenta do egzaminu dyplomowego.

Realizowane od roku akademickiego 2012/2013 plany kształcenia socjologicznego zarówno w obszarze Zarządzania Zasobami Ludzkimi, jak i Resocjalizacji merytorycznie są osadzone w dwóch kolejnych dyscyplinach naukowych: w pedagogice i w naukach o zarządzaniu (dziedzina nauk ekonomicznych). Wszystkie trzy dyscypliny naukowe lokują się w obszarze nauk społecznych (dobrze), przy czym podstawową dyscypliną pozostaje socjologia i to ona winna profilować treści kształcenia dobierane z dwóch pozostałych dyscyplin. Analiza planów kształcenia w obu obszarach, w tym sekwencja przedmiotów prowadzi do wniosku, że socjologia nie jest wiodącą, ale uzupełniającą dyscypliną. Gros

przedmiotów kierunkowych, czyli socjologicznych planuje się w końcowych semestrach (IV, V, VI). Jako wiodące powinny być one wcześniej umieszczone. W planie kształcenia, generalnie, przedmioty obszarowe winny następować po kierunkowych, a nie je poprzedzać, jak jest w przedłożonych planach kształcenia. Z przedmiotów Podstawowych socjologiczne podstawy resocjalizacji winny być wcześniej ulokowane, a z przedmiotów Obszarowych diagnozowanie potrzeb społecznych i środowisk społecznych. Poza powyższymi uwagami sekwencja przedmiotów w planach kształcenia jest poprawna i sprzyja osiągnięciu zakładanych kwalifikacji przez studenta.

Plany kształcenia socjologicznego niejednakowo obciążają godzinowo studentów w toku 6-semesteralnego kształcenia. Według ogólnej liczby godzin przewidywanych planem, największą liczbę godzin pracy studenta zaplanowano w semestrach V i VI (po ok. 450 godz.). Wcześniejsze semestry są znacznie mniej obciążone, po ok. 270 godz. pracy studenta, w tym od 80 (w I i w II semestrze) i po 150 godz. (w III i IV semestrze) z bezpośrednim udziałem wykładowcy. Proporcje w obciążeniu godzinowym powinny być zmodyfikowane: więcej godzin należy planować w czterech pierwszych semestrach kształcenia, a mniej w dwóch kolejnych. Ta zasada powinna być również utrzymana w godzinowym obciążeniu poszczególnych semestrów zajęciami z bezpośrednim udziałem wykładowcy. Należy pamiętać i dbać o zachowanie równomiernej punktacji ECTS w skali poszczególnych semestrów, co oznacza zachowywanie podobnej pracochłonności na każdym semestrze studiowania.

Zestawienie udziału różnych form zajęć dydaktycznych (wykłady, ćwiczenia, laboratoria, projekty i konsultacje, konwersatoria, inne rodzaje zajęć) pokazuje dominację ćwiczeń (po ok. 56%) oraz wykładów (po ok. 37%). Inne rodzaje zajęć oznaczają zdalnie realizowane na platformie ONTE, przy czym w zestawieniu mówi się o 15.8%-ZZL; 16.4%-Resocjalizacja (Raport... , s. 10). Jednak obecność zdalnego kształcenia w poszczególnych sylabusach jest dużo większa, generalnie około 1/3 godzin dydaktycznych obejmuje zdalne kształcenie. Ponadto z wypowiedzi pracowników naukowo-dydaktycznych wynika, że ta forma zasadniczo jest realizowana w postaci elektronicznego przekazywania materiałów studentom, ewentualnie otrzymywania pytań od studentów i udzielania im odpowiedzi. Procentowe szacunki udziału poszczególnych form dydaktycznych w kształceniu socjologicznym nie sumują się do 100%, nie jest znana podstawa szacowania, w związku z czym trudno określić, czy zasadne są te szacunki. Te kwestie Uczelnia powinna wyjaśnić.

Regulamin studiów obowiązujący w WSG w Bydgoszczy umożliwia realizację indywidualnego planu studiów i programu nauczania. Dostępna jest również indywidualna organizacja studiów. Obecnie nie ma studentów korzystających z tych form indywidualizacji procesu kształcenia. Ponadto nauczyciele akademicy wskazywali na stosowanie różnorodnych indywidualnych kontaktów ze studentami na drodze elektronicznej w ramach realizacji poszczególnych przedmiotów oraz na włączanie studentów do projektów badawczych, a także w projekty zaangażowane (aktywności prospołeczne), które sprzyjają nabywaniu różnorodnych kompetencji społecznych.

W wizytowanej Uczelni studiuje tylko 9 studentów na III roku studiów stacjonarnych. Na studiach niestacjonarnych występują trzy roczniki studentów, na każdym po 30 osób. Nabory są mało liczne, ale stabilne, co oznacza, iż WSG uzyskała trwałą pozycję na rynku edukacyjnym Bydgoszczy i województwa. Organizację roku akademickiego dla kierunku socjologia reguluje pismo Rektora WSG nr 8/2011/12 z dnia 29 czerwca 2012 roku. Przewiduje się w nim w roku akademickim 2012/2013 osiem dwudniowych zjazdów w semestrze (soboty i niedziele), sesję egzaminacyjną i poprawkową sesję egzaminacyjną, które odbywają się po zakończeniu ostatniego zjazdu w semestrze. Organizacja procesu kształcenia jest konstruowana z należytą dbałością o osiągnięcie zakładanych celów i efektów kształcenia. W załączniku nr 11 do Raportu samooceny znajdują się odpowiednie regulacje wewnętrzne: Uchwała Kolegium WSG (...) w sprawie form uzyskiwania efektów kształcenia, charakterystyka form zajęć dydaktycznych z zaznaczeniem różnych parametrów typów i rodzajów efektów, jakim one służą, decyzja Kolegium Międzywydziałowego w sprawie sprawdzania dokumentacji efektów kształcenia (opis procedury dokumentowania osiągnięć studenta). Liczba godzin dydaktycznych na zjeździe nie przekracza 10, nie stosuje się blokowania zajęć. Ze względu na stosunkowo niewielką liczbę studentów (jedna grupa ćwiczeniowa i jedna wykładowa) wykładowcy zapewniają kontakt bezpośredni (są stałe dyżury dydaktyczne w wymiarze dostosowanym do liczby godzin zajęć dydaktycznych, w terminach podanych studentom) oraz kontakt drogą elektroniczną (platforma edukacyjna e-WSG pod opieką Ośrodka Nowoczesnych Technologii Edukacyjnych). Generalnie organizacja procesu kształcenia sprzyja osiągnięciu zakładanych celów i efektów.

Ocena końcowa 3 kryterium ogólnego: znacząco

Syntetyczna ocena opisowa stopnia spełnienia *kryteriów szczegółowych*

1). Realizowany program kształcenia umożliwia osiągnięcie zakładanych celów i efektów kształcenia. Jednak występują pewne uchybienia w szacowanych wartościach niektórych modułów oraz w ich zawartości merytorycznej.

2). Program studiów socjologicznych wykazuje dużą spójność zakładanych efektów kształcenia z organizacją procesu i dydaktycznymi instrumentami ich osiągania. Pewnej korekty wymagają: zawartość modułów, sekwencja przedmiotów oraz godzinowe obciążenie pracą studentów w procesie kształcenia.

4. Liczba i jakość kadry dydaktycznej a możliwość zagwarantowania realizacji celów edukacyjnych programu studiów

4.1). Ocena czy struktura kwalifikacji osób prowadzących zajęcia dydaktyczne na ocenianym kierunku studiów oraz ich liczba umożliwiają osiągnięcie zakładanych celów i efektów kształcenia.

Prowadzący zajęcia na kierunku „socjologia” reprezentują: - obszar nauk społecznych i dziedzinę nauk społecznych – jest to 12 socjologów (w tym 3 samodzielnych pracowników nauki i 9 doktorów), ponadto 4 psychologów, 5 pedagogów i po dwóch przedstawicieli nauk o polityce i o poznaniu i komunikacji społecznej;

- obszar nauk społecznych i dziedzinę nauk ekonomicznych – łącznie 12 osób;

- obszar nauk społecznych i dziedzinę nauk prawnych – łącznie 5 osób.

Wśród prowadzących zajęcia na kierunku znajduje się 11 przedstawicieli obszaru nauk humanistycznych, w tym dwóch samodzielnych pracowników nauki (filozofia i językoznawstwo) i 8 doktorów. Kadra reprezentuje zatem wprost obszar, do którego odnoszą się efekty kształcenia na kierunku socjologia (obszar nauk społecznych). Dyplomy potwierdzają kwalifikacje kadry (znajdują się w teczkach osobowych), obok nich wykazane są dodatkowe kursy, szkolenia i studia podyplomowe uzupełniające wykształcenie i kwalifikacje, a także – dorobek naukowy wskazany w załącznikach.

Załącznik nr 5 Nauczyciele akademicki realizujący zajęcia dydaktyczne na ocenianym kierunku studiów, w tym stanowiący minimum kadrowe. Cz. I. minimum kadrowe. Cz. II. pozostali nauczyciele akademicki.

4.2). Ocena spełnienia przez nauczycieli akademickich wymienionych w minimum kadrowym warunków określonych w przepisach prawa (w tym posiadanie odpowiednich kwalifikacji naukowych i dorobku w danym obszarze wiedzy lub doświadczenia zawodowego, pensum dydaktyczne, wymiar czasu pracy, a w przypadku studiów na poziomie magisterskim /drugiego stopnia - podstawowe miejsce pracy, nie przekroczenie limitu minimumów kadrowych, złożenie oświadczenia dotyczącego zaliczenia do minimum kadrowego).

Uczelnia stosuje wzór oświadczenia o wyrażeniu zgody na wliczenie do minimum kadrowego, który pozwala na stwierdzenie, iż wszystkie osoby zgłoszone do minimum kadrowego spełniają warunki określone w art. 112 a ustawy z dn. 27 lipca 2005 r. - Prawo o szkolnictwie wyższym (Dz. U. z 2012 r., poz. 572 i 742). W teczkach osobowych znajdują się dokumenty pozwalające na uznanie deklarowanych tytułów i stopni naukowych. Umowy o pracę zawierają wymagane prawem elementy.

Minimum kadrowe kierunku „socjologia” stanowią w większości socjologzy ze stopniami lub tytułami w zakresie socjologii lub z dorobkiem w zakresie. Obok nich – nauczyciele akademicki reprezentujący pozostałe dyscypliny z dziedziny nauk społecznych lub humanistycznych. Pracownicy złożyli oświadczenia w zakresie zaliczania do minimum kadrowego, a także w zakresie podstawowego lub dodatkowego miejsca pracy.

Biorąc pod uwagę względy prawne, formalne i merytoryczne, należy stwierdzić, iż Uczelnia prowadząca kierunek studiów „socjologia” w pełni spełnia wymogi dotyczące minimum kadrowego na wizytowanym kierunku. Do minimum kadrowego zaliczono 3 samodzielnych nauczycieli akademickich i 7 doktorów.

4.2.1. Ocena czy w minimum kadrowym są reprezentanci każdego obszaru wiedzy, odpowiadającego obszarowi kształcenia, do którego przyporządkowano oceniany kierunek studiów oraz czy obejmuje ono reprezentantów dyscyplin naukowych lub artystycznych, do których odnoszą się efekty kształcenia.

Prowadzący zajęcia na kierunku „socjologia” w znakomitej większości reprezentują obszar nauk społecznych i dziedzinę nauk społecznych – socjologzy, psychologzy, pedagogzy i przedstawiciele nauk o polityce, poznaniu i komunikacji społecznej. Ponadto reprezentowani są prowadzący z dziedziny nauk ekonomicznych i z dziedziny nauk prawnych. Kadra reprezentuje zatem wprost obszar, do którego odnoszą się efekty kształcenia na kierunku socjologia.

4.2.3. Ocena spełnienia wymagań dotyczących relacji między liczbą nauczycieli akademickich stanowiącymi minimum kadrowe a liczbą studentów ocenianego kierunku studiów.

W minimum kadrowym wskazywanych jest 10 nauczycieli akademickich, co przy obecnie studiujących na kierunku 100 studentach oznacza spełnienie wymogu relacji między liczbą nauczycieli akademickich a liczbą studentów. Łącznie zajęcia na kierunku realizuje ponad 60 nauczycieli akademickich i 15 lektorów języków obcych.

4.2.4. Ocena prawidłowości obsady zajęć dydaktycznych z poszczególnych przedmiotów: ocena zgodności obszarów nauki, dziedzin i dyscyplin naukowych reprezentowanych przez poszczególnych nauczycieli akademickich (w przypadku profilu praktycznego - ich doświadczenia zawodowego), ze szczegółowymi efektami kształcenia dla poszczególnych przedmiotów/modułów. W przypadku prowadzenia kształcenia na odległość: ocena przygotowania nauczycieli akademickich do realizacji zajęć dydaktycznych w tej formie.

Każdy z prowadzących zajęcia zanim podejmie ich prowadzenie w sposób zdalny (w większości przypadków w przypadku kierunku „socjologia” są to zajęcia o charakterze komplementarnym, nie zaś wyłącznie realizowane na odległość) zobligowany jest do uzyskania niezbędnych kwalifikacji – jest to możliwe na kursach prowadzonych przez Ośrodek Nowoczesnych Technologii Edukacyjnych (ONTE) /szkolenie z obsługi platformy zdalnego nauczania dla prowadzących zajęcia zdalne/ lub innych, analogicznych. Zakres przedmiotowy prowadzonych zajęć jest zgodny z reprezentowaną przez prowadzących specjalnością naukową – podstawą jest uzyskany tytuł lub stopień naukowy (odniesienie do obszaru nauki, dziedziny i dyscypliny), podejmowana aktywność naukowa (badania i twórczość) oraz szkolenia, studia podyplomowe i kursy, zmieniające kwalifikacje.

4.2.5. Ogólna ocena hospitowanych zajęć dydaktycznych.

Ze względu na brak zajęć w czasie wizytacji na studiach niestacjonarnych w ramach hospitacji oceniono tylko dwa zajęcia na studiach stacjonarnych: z następujących przedmiotów: Współczesne społeczeństwo europejskie - wykład, Proseminarium - konwersatorium. Zespół Oceniający prowadzone zajęcia ocenił bardzo pozytywnie, a nawet wzorcowo. Osoby, które prowadziły zajęcia charakteryzuje otwartość i życzliwość dla słuchaczy, kultura osobista i prezentowana bogata wiedza, którą przekazują w sposób bardzo czytelny i kompetentny.

4.3). Ocena prowadzonej polityki kadrowej i jej spójności z założeniami rozwoju ocenianego kierunku studiów:

Priorytetami polityki kadrowej jest pozyskiwanie pracowników o możliwie wysokim doświadczeniu naukowym, dydaktycznym i projektowym. Konkursowa forma zatrudnienia i pierwszy rok współpracy zanim zostanie zawarta umowa o pracę, umożliwiającą ocenę jakości pracy nauczyciela akademickiego m.in. hospitację, ankietyzację i bieżącą sprawozdawczość z aktywności naukowej i organizacyjnej, pozwalają na weryfikację deklarowanych kompetencji i poziomu zaangażowania. Ocena kadry obejmuje trzy sfery działalności nauczyciela akademickiego: dydaktyczną, naukową oraz organizacyjną. Zajęcia dydaktyczne podlegają ankietyzacji i hospitacji. Działalność naukowa mierzona jest liczbą publikacji w czasopismach naukowych, rangą wydawnictw, udziałem w programach badawczych i czynnym uczestnictwem w konferencjach i seminariach, a także terminowością w osiąganiu kolejnych stopni i tytułów naukowych. Z kolei działalność organizacyjna oceniana jest w sposób jakościowy poprzez zaangażowanie w funkcjonowanie instytutu, jak również całej Uczelni. Oceny pracowników dokonuje w każdym roku Dyrektor Instytutu, przekazując informację do Władz Uczelni w zakresie wyników oceny i przeprowadzonych rozmów oraz sugestii co do dalszej współpracy lub jej zakończenia. Często przesłanką takiej decyzji są negatywne wyniki hospitacji.

4.3.1. Procedur i kryteriów doboru oraz weryfikacji kadry dydaktycznej ocenianego kierunku studiów, ich przejrzystości i upowszechnienia;

Konkursy dla nowych pracowników ogłaszane są publicznie (strony Uczelni, prasa, serwisy internetowe), zaś ocena nadesłanych zgłoszeń przebiega w zespole obejmującym dyrekcję instytutu i władze wydziału. W kryteriach bierze się pod uwagę wcześniejsze doświadczenie dydaktyczne, dorobek naukowy – w tym, uczestnictwo w projektach badawczych i innych z modułem (modułami) badawczymi, doświadczenie praktyczne związane z którąś z prowadzonych specjalności, a także gotowość do podjęcia współpracy w ramach pierwszego, podstawowego miejsca pracy. W odniesieniu do wszystkich prowadzących podejmujących po raz pierwszy zajęcia dydaktyczne na kierunku „socjologia” w ramach oceny jakości kształcenia podejmowana jest ankietyzacja zajęć i hospitacja. Jej wyniki są omawiane z pracownikiem przez dyrektora Instytutu lub zastępcę. Dopiero pozytywna ocena dydaktyki wraz z pozytywną oceną ogólnego zaangażowania (w działalność pracowni, badania

stosowane, organizację wydarzeń w Instytucie i Uczelni) i aktywności naukowej pozwala na uzyskanie rekomendacji do zatrudnienia w ramach umowy o pracę. Reguły te, wraz z obowiązkiem sprawozdawczości poprzez system iSAPS (profil pracownika), są przedstawiane nowym pracownikom na początku podejmowanej współpracy.

Spotkanie z kadra dydaktyczno- naukową szkoły odbyło się dnia 14 grudnia 2012 r. o godz. 14.00. W spotkaniu uczestniczyła cała komisja reprezentująca PKA oraz 22 pracowników szkoły. Dyskusja z pracownikami toczyła się wokół następujących zagadnień, poruszonych przez pracowników:

1. Trudności we wdrażaniu zasad KRK

W celu zminimalizowania nakładu prac i ułatwienia zadanie pracownikom, szkoła przeprowadziła szeroko zakrojony program doradczo- szkoleniowy obejmujący 9 kolejnych spotkań służących przybliżeniu wytycznych dotyczących KRK i zasad przygotowania poszczególnych kryteriów. Materiały przygotowane w tym celu zostały zaprezentowane pracownikom, mają oni też możliwość ciągłego powracania do tych materiałów i korzystania z nich ze względu na to, że zostały umieszczone na szkolnej platformie internetowej.

2. Małe zainteresowanie absolwentów szkół średnich studiowaniem na kierunku socjologia

Ze względu na śladową rekrutację i bardzo małą liczbę studentów, trudno zapewnić pensum dydaktyczne wszystkim pracownikom. Zasoby intelektualne pracowników są wykorzystywane jednak na rzecz działań dla kierunku i całej szkoły: pracownicy koncentrują się na realizowaniu projektów badawczych i rozwojowych, pozyskiwaniu grantów, publikacjach oraz badaniach na rzecz biznesu. Są także proszeni o prowadzenie zajęć na kierunkach pokrewnych (np. zajęcia z zakresu Socjologii czasu wolnego są realizowane przez pracowników socjologii na kierunku Turystyka i rekreacja).

3. Nawiązywanie kontaktów pomiędzy B+R

Pracownicy w dużej mierze dysponują doświadczeniem praktycznym biznesowym, które zdobywają poprzez pracę w biznesie, jednostkach samorządowych, NGO i innego rodzaju instytucjach zewnętrznych w stosunku do działania szkoły. Pozawala to na nawiązanie kontaktów z przedsiębiorcami i szeroko rozumianym biznesem, który jest zapraszany do oferowania studentom praktyk socjologicznych. Jest do tego celu stworzona cała platforma internetowa służąca kontaktom pomiędzy biznesem a nauką.

4. Działalność pracowników

Pracownicy mają możliwość i są zachęceni do udziału i proponowania studiów na poziomie podyplomowym, szkoleń i kursów także o charakterze komercyjnym.

Ocena końcowa 4 kryterium ogólnego: w pełni

Syntetyczna ocena opisowa stopnia spełnienia kryteriów szczegółowych

Liczba i kompetencje kadry dydaktycznej (potwierdzone ukończonymi kursami, szkoleniami oraz studiami podyplomowymi) zapewniają możliwość realizacji celów edukacyjnych programu studiów, który proponuje jednostka. Do minimum kadrowego zaliczone są nauczyciele akademicki spełniający warunki określonych w przepisach prawa; reprezentanci każdego obszaru wiedzy, odpowiadającego obszarowi kształcenia w zakresie socjologii. Minimum kadrowe kierunku „socjologia” stanowią w większości socjolodzy ze stopniami lub tytułami w zakresie socjologii. Prowadzący zajęcia na kierunku „socjologia” w znakomitej większości reprezentują obszar nauk społecznych i dziedzinę nauk społecznych. Każdy z prowadzących zajęcia zanim podejmie ich prowadzenie w sposób zdalny (w większości przypadków w przypadku kierunku „socjologia” są to zajęcia o charakterze komplementarnym) zobligowany jest do uzyskania niezbędnych kwalifikacji- co umożliwia szkoła w formie darmowych szkoleń. Obsada zajęć dydaktycznych z poszczególnych przedmiotów jest zgodna z wymogami stawianymi kształcącym z zakresu socjologii. Zajęcia dydaktyczne są prowadzone na wysokim poziomie i w profesjonalnej formie. Realizowana polityka kadrowa zapewnia odpowiedni do wymagań ustawowych dobór kadry. Priorytetem polityki kadrowej jest pozyskiwanie pracowników o możliwie wysokim doświadczeniu naukowym, dydaktycznym i projektowym. Konkursowa forma zatrudnienia i pierwszy rok współpracy zanim zostanie zawarta umowa o pracę, umożliwiającą ocenę jakości pracy nauczyciela akademickiego Konkursy dla nowych pracowników ogłaszane są publicznie. W kryteriach bierze się pod uwagę wcześniejsze doświadczenie dydaktyczne, dorobek naukowy – w tym, uczestnictwo w projektach badawczych i innych z modułem.

5. Infrastruktura dydaktyczna i naukowa, którą dysponuje jednostka a możliwość realizacji zakładanych efektów kształcenia oraz prowadzonych badań naukowych

5.1. ocena stopnia dostosowania bazy dydaktycznej służącej realizacji procesu kształcenia na ocenianym kierunku studiów do możliwości osiągnięcia deklarowanych efektów kształcenia, w szczególności zapewniania dostępu do infrastruktury niezbędnej z uwagi na specyfikę kierunku (sale wykładowe, pracownie i laboratoria specjalistyczne oraz ich wyposażenie,

dostęp do komputerów, Internetu, specjalistycznego oprogramowania, specjalistycznych baz danych, niezbędnego księgozbioru, w tym udostępnionego przez inne biblioteki, także wirtualnie). W przypadku stwierdzenia braków w tym zakresie należy wskazać w jaki sposób braki te mają wpływ na jakość kształcenia oraz jakie efekty kształcenia nie zostaną osiągnięte;

Sale wykładowe	2540 m ²
Sale ćwiczeniowe	2850 m ²
Pracownie i laboratoria	1120 m ²
Biblioteka z czytelnią i Centrum Dokumentacji Europejskiej	660 m ²
Hala sportowa	705 m ²
Budynek sportu z centrum rehabilitacji	754 m ²

Studenci kierunku „socjologia” korzystają z wszystkich wymienionych typów pomieszczeń. Siedzibą Instytutu Nauk Społecznych jest budynek K, ale zajęcia odbywają się także w pozostałych budynkach, w odpowiednich do charakteru zajęć salach (np. w pracowniach komputerowych zajęcia z przedmiotu „Analiza danych z zastosowaniem SPSS”). Sale wykładowe i ćwiczeniowe wyposażone są w rzutniki multimedialne, co pozwala ilustrować prowadzone wykłady i ćwiczenia materiałem wizualnym i audiowizualnym. Budynek „K” to w pełni nowoczesny gmach dostosowany do osób niepełnosprawnych (windy) oddany do użytku w 2006 roku. Znajdują się w nim 3 aule wykładowe, 9 sal do ćwiczeń audytoryjnych oraz 1 fokusownia. Wszystkie sale są o bardzo wysokim standardzie użytkowym oraz z pełnym wyposażeniem multimedialnym.

Biblioteka i sieć bezprzewodowa umożliwiają dostęp do Internetu, w tym – do Wirtualnego Dziekanatu (iSAPS) i do platformy e-WSG. Księgozbiór obejmuje 30857 woluminów, a z zakresu nauk społecznych liczy obecnie około 8480 woluminów (4177 tytułów), z czego około 1045 (430 tytuły) to pozycje ściśle związane z socjologią. Ponadto, a polityka zakupów zorientowana jest na zapewnienie studentom i nauczycielom akademickim dostępu do elektronicznych wersji książek, które mogą zostać wykorzystane jako pomoc dydaktyczna, literatura do badań naukowych oraz narzędzia wspomagania nauczania na odległość.

Dodatkowe możliwości pozyskiwania specjalistycznych informacji daje Centrum Dokumentacji Europejskiej (CDE). Jest to specjalistyczna biblioteka gromadząca wszystkie

oficjalne publikacje wydawane przez instytucje UE. Studenci kierunku „socjologia” mogą liczyć na literaturę z zakresu: walki z dyskryminacją i wykluczeniem społecznym, praw człowieka, wielokulturowości i równouprawnienia płci.

Zbiór czasopism obejmuj około 120 tytułów, w tym najważniejsze czasopisma naukowe z zakresu nauk społecznych – m.in. *Acta Universitatis Nicolai Copernici*, seria: *Socjologia Wychowania*, *Kultura i Edukacja*, *Kultura i Społeczeństwo*, *Kultura Współczesna*, *Polityka Społeczna* i *Studia Socjologiczne*.

Biblioteka Główna WSG posiada dostęp do Wirtualnej Biblioteki Nauki, finansowanej przez Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego, co obejmuje dostęp do baz: EBSCO, ELSEVIER, SCOPUS, SPRINGER, WEB OF SCIENCE, Willey – Blackwell.

Wymieniane powyżej licencjonowane bazy wiedzy, stanowią istotną pomoc dla realizacji procesu dydaktycznego na kierunku „socjologii”. Umożliwiają one również prowadzenie badań naukowych. Biblioteka realizuje wymianę międzybiblioteczną prowadzoną jest na podstawie zawartych porozumień z 38 uczelniami publicznymi i niepublicznymi oraz innymi instytucjami.

Warunki w zakresie infrastruktury i dostępu do źródeł naukowych zaspokajają potrzeby studentów i pracowników Instytutu Nauk Społecznych. Sale dydaktyczne mają dobre wyposażenie i kubaturę, także te o charakterze laboratoriów zaspokajają specyficzne potrzeby studentów w odniesieniu do korzystania z komputerów. Źródła – książki i czasopisma są wystarczające na potrzeby dydaktyki, choć w odniesieniu do wąskich często, bardzo pogłębionych prac seminaryjnych – wymagają od studentów indywidualnych starań i sięgania po zasoby innych bibliotek.

Miejsca praktyk obejmują oferowanych studentom obejmują następujące instytucje:

1. Instytucje zajmujące się udzielaniem pomocy, interwencją społeczną lub resocjalizacją – co pozwala studentom specjalności „resocjalizacja” na zapoznanie się z ich specyfiką w takcie praktyk;
2. Instytucje o profilu badawczym, umożliwiające studentom uzyskanie szerokiej wiedzy o sposobach badania rzeczywistości społecznej oraz medialnym, pozwalające na poznanie konsekwencji upowszechniania informacji i zasad komunikacji społecznej – masowej, medialnej;
3. Przedsiębiorstwa o różnym profilu działalności, jednak praktyki w nich w ramach specjalności „zarządzanie zasobami ludzkimi” odbywane są w działach kadr, personalnych lub podobnych, co umożliwia studentom poznanie wymogów formalnych i praktyk zarządzania zasobami ludzkimi (np. ocen pracowniczych, systemów motywacyjnych itp.).

Daje to szeroki wachlarz obszarów poznania praktyki – ogólnie życia społecznego, a w szczególności – procesów i uwarunkowań odnoszących się do specjalności i kierunku studiów. Miejsca praktyk pozwalają studentom na poznanie w szerokim zakresie rzeczywistości społecznej i praktycznych aspektów pracy socjologa – badacza, ale i aktywnego podmiotu życia społecznego, kształtującego pomoc społeczną, resocjalizację czy zarządzanie pracą i zasobami.

Ze względu na specyfikę Uczelni i wspólnego budżetu obejmującego całość infrastruktury i inwestycji, bez możliwości wydzielenia tych z nich, które wąsko odnoszą się do kierunku „socjologia”, można wskazać następujące wydatki na wyposażenie i sprzęt (dane dotyczą roku 2012):

- środki na wyposażenie biblioteki – 154,5 tys. zł
- środki na wyposażenie laboratoriów studenckich – 343,4 tys. zł
- środki na sprzęt multimedialny – 182,1 tys. zł

Kształcenie „socjologów” nie wymaga specjalistycznych urządzeń, ale wymaga bogatego księgozbioru (wskazano liczbę woluminów i ich systematyczny przyrost) i w sytuacji wyraźnego nacisku na obszar badań – dostępu do oprogramowania statystycznego. W przypadku WSG jest to program SPSS, wykorzystywany przede wszystkim przez socjologów, odnawiania licencji jest co roku finansowane przez Uczelnię. W roku akademickim 2009/10 było to 6,9 tys. zł; 2010/11 – 7,2 tys. zł, 2011/12 – 8,6 tys. zł i w bieżącym roku akademickim 2012/13 – 9.4 tys. zł (licencja na nieograniczoną liczbę stanowisk).

Na Uczelni funkcjonuje Biuro ds. Osób Niepełnosprawnych, jak również Zespół ds. Osób Niepełnosprawnych, pod kierownictwem Rzecznika Osób Niepełnosprawnych. Biuro współpracuje ze Zrzeszeniem Studentów Niepełnosprawnych WSG. Wypożyczany sprzęt oraz wprowadzone udogodnienia infrastrukturalne oraz społeczne (asystent osoby niepełnosprawnej) pozwalają studentom niepełnosprawnym na studiowanie bez barier.

Budynek K, w którym mieści się Instytut Nauk Społecznych wyposażony jest w windę, która zapewnia dostęp do wyższych kondygnacji, na których znajdują się sale dydaktyczne dla studentów kierunku „socjologia”. Nawet tak specyficzne zajęcia jak „Analiza danych z zastosowaniem pakietu SPSS” czy wymagające analiz tabel krzyżowych i wykresów zajęcia ze statystyki dzięki pomocy Zespołu i przygotowaniu prowadzących je nauczycieli akademickich realizowane są w sposób umożliwiający studentom słabowidzącym osiągnięcie zakładanych efektów kształcenia.

W akredytacji w roku 2007 nie sformułowano zastrzeżeń co do bazy dydaktycznej (oceniono ją pozytywnie), natomiast zastrzeżenia sformułowano co do nakładów na

powiększanie zasobów bibliotecznych i wielkość księgozbioru z zakresu socjologii. W okresie od ostatniej akredytacji miał miejsce stały i sukcesywny proces poszerzania księgozbioru co pozwala na wskazanie obecnie znacznie bogatszych zasobów, dokonuje się zatem sukcesywny progres w tym zakresie, dodatkowo wspomagany zwiększającym się dostępem do repozytoriów elektronicznych (ibuk, licencjonowane bazy czasopism naukowych i bazy danych)

Ocena końcowa 5 kryterium ogólnego: w pełni

Syntetyczna ocena opisowa stopnia spełnienia kryterium szczegółowego

Stopień dostosowania bazy dydaktycznej służącej realizacji procesu kształcenia na ocenianym kierunku studiów do możliwości osiągnięcia deklarowanych efektów kształcenia, jest odpowiedni. W szczególności zapewniony jest dostęp do infrastruktury niezbędnej z uwagi na specyfikę kierunku (sale wykładowe, pracownie oraz ich wyposażenie, dostęp do komputerów, Internetu, specjalistycznego oprogramowania, specjalistycznych baz danych, niezbędnego księgozbioru).

Miejsca praktyk dla studentów kierunku socjologia są dobrane poprawnie i zgodnie z realizowanymi specjalnościami. Kształcenie „socjologów” nie wymaga specjalistycznych urządzeń, ale wymaga bogatego księgozbioru (wskazano liczbę woluminów i ich systematyczny przyrost) i w sytuacji wyraźnego nacisku na obszar badań – dostępu do oprogramowania statystycznego. W przypadku WSG jest to program SPSS. Na Uczelni funkcjonuje Biuro ds. Osób Niepełnosprawnych, jak również Zespół ds. Osób Niepełnosprawnych, pod kierownictwem Rzecznika Osób Niepełnosprawnych. Biuro współpracuje ze Zrzeszeniem Studentów Niepełnosprawnych WSG.

W okresie od ostatniej akredytacji miał miejsce stały i sukcesywny proces poszerzania księgozbioru co pozwala na wskazanie obecnie znacznie bogatszych zasobów, dokonuje się zatem sukcesywny progres w tym zakresie, dodatkowo wspomagany zwiększającym się dostępem do repozytoriów elektronicznych (ibuk, licencjonowane bazy czasopism naukowych i bazy danych)

6. Badania naukowe prowadzone przez jednostkę w zakresie obszaru/obszarów kształcenia, do którego został przyporządkowany oceniany kierunek studiów

Realizowane przez pracowników Instytutu badania naukowe w dużej mierze mają bezpośredni związek z prowadzonymi przedmiotami – przede wszystkim specjalnościowymi,

ale także z zakresu kierunku. Uzyskiwany jest efekt synergii – dydaktyka czerpie z doświadczenia badawczego, projekty badawcze, naukowe, ale i twórczość naukowa – może czerpać z syntez i interpretacji powstających w ramach procesu dydaktycznego. Przykładem może być projekt badawczy „Diagnoza systemu kultury Bydgoszczy” – mający walor naukowy, ale i wykorzystywany w dydaktyce jako ilustracja i źródło materiału do interpretacji wyników wykonywanych przez studentów (na przedmiotach „Metody i techniki badań socjologicznych”, „Analiza danych z wykorzystaniem pakietu SPSS”). Podobne przepływy w największym stopniu dotyczą przedmiotów specjalnościowych – np. osoba prowadząca zajęcia na specjalności „resocjalizacja” jest aktywnym badaczem procesów resocjalizacji sprawców przestępstw seksualnych, oraz inna osoba prowadząca zajęcia na specjalności „zarządzanie zasobami ludzkimi” bada i publikuje w zakresie zagadnień motywacji i innowacyjności (badania w ramach projektu inLAB). Podane przykłady mają przy tym wyłącznie charakter ilustracyjny, a nie wyczerpujący.

Dla samych programów kształcenia znaczenie mają przede wszystkim badania losów absolwentów, w szczególności zaś badania realizowane w ramach projektu „ET-Struct” czy też wyniki ewaluacji projektu „Aktywny Uczeń...” – chociaż projekty te nie miały stricte naukowego charakteru, to jednak rozbudowane moduły diagnozy i ewaluacji pozwoliły z jednej strony – na oparcie na nich kolejnych kroków aktywności naukowej (badawczej i publikacyjnej) pracowników, z drugiej – na podjęcie dyskusji nt. poziomu i charakteru kompetencji studentów podejmujących studia wyższe i absolwentów, a w efekcie – na dopracowanie programów studiów i efektów kształcenia dla kolejnych roczników studentów w sposób bardziej odpowiadający na zapotrzebowania samych studentów i ich przyszłych pracodawców. Badania, w których studenci biorą udział jako wykonawcy czynności badawczych to przede wszystkim badania realizowane przez Pracownię Analiz Społecznych i Rynkowych. W ostatnich latach były to badania wymienione w sprawozdaniu Pracowni:

Obecnie studenci uczestniczą także w badaniach realizowanych w ramach innowacyjnego projektu „Akademia Rodziny” realizowanego ze środków MNiSW w ramach działania 4.1.1. oraz w prowadzonym „monitoringu” ponad 1200 seniorów – słuchaczy Uniwersytetu Trzeciego Wieku i obecnie – w przygotowaniach do badania tej grupy społecznej, które przeprowadzone zostaną wiosną 2013 roku, także ze środków zewnętrznych.

Jako współtwórcy w ramach wspólnych, grupowych badań pod opieką merytoryczną nauczyciela akademickiego studenci realizują przede wszystkim badania w ramach przedmiotu poświęconego projektom badawczym (III rok studiów), a także w ramach studenckich projektów zaangażowanych. Działania w ramach studenckich projektów

zaangażowanych obok elementu badawczego (diagnozy) mają zazwyczaj także element oddziaływania o charakterze upowszechniającym lub rozwiązującym problem (w mikroskali) – przykłady to projekt „Prawa starości” z elementem diagnozy, ale też działaniami PR promującymi „prawo do bycia starym” czy działania finansowane w ramach grantów ekologicznych („Dokończ posiłek” albo „Kropla wody”). Poza realizacją badania, studenci projektują i realizują kampanię upowszechniającą wyniki ich badań.

Prace seminaryjne mają z założenia charakter empiryczny tj. zgodnie z wytycznymi winny mieć obok części będącej przeglądem literatury część badawczą, wymagającą od seminarzysty zaprojektowania i przeprowadzenia pełnego procesu badawczego – często o charakterze studium przypadku lub analizy sytuacji w organizacji – przedsiębiorstwie lub instytucji (w zależności do specjalności).

Dla procesu dydaktycznego na kierunku „socjologia” znaczenie ma wymiar naukowy i badawczy obejmujący współpracę z podmiotami otoczenia Uczelni poprzez:

- wskazane powyżej projekty badawcze realizowane przez Pracownię Analiz Społecznych i Rynkowych, które są źródłem doświadczeń badawczych pracowników i studentów – tak koncepcyjnych, jak i wykonawczych, organizacyjnych;
- projekty typu „Voucher badawczy” albo staże w ramach projektów transferu wiedzy (np. PASTW) – wpływające na rozwój kompetencji pracowników oraz zwiększające ich powiązania z otoczeniem społeczno-gospodarczym, co przekłada się na upracticznienie kształcenia, a w szczególności – prac studentów;
- współpraca z uczelniami w ramach Unii Akademickiej pozwala na projektowanie wspólnych badań i konferencji, a więc umożliwia przepływ doświadczeń, wzbogacając dzięki temu wiedzę i kompetencje pracowników, przekazywane dalej studentom w procesie dydaktycznym;
- studenci „socjologii” czerpią również pośrednio z efektów związanych z projektami modernizującymi stan infrastruktury Uczelni – np. pozwalających na stałą modernizację wyposażenia pracowni komputerowych (korzystanie z oprogramowania SPSS) czy sal dydaktycznych (rzutniki multimedialne, tablice interaktywne).

W porównaniu do aktywności naukowej wykazywanej w 2007 roku (poprzednia akredytacja kierunku), obecnie prowadzone jest więcej badań stosowanych, czy to jako badania zlecone przez podmioty otoczenia społeczno-gospodarczego (samorząd, media, przedsiębiorstwa), czy jako element projektów o nie-badawczym charakterze, ale z silnym modułem diagnostycznym lub ewaluacyjnym. Pozwalają one na zwiększanie doświadczenia badawczego pracowników i na ich rozwój naukowy (poza wymienionymi projektami

realizowanymi przez Pracownię Analiz Społecznych i Rynkowych należy wskazać chociażby projekt ET-Struct, „Zawsze aktywny”, „Nic o nas bez nas”). W 2007 roku, w początkach socjologii na WSG źródłem danych empirycznych były przede wszystkim badania własne pracowników, pozbawione waloru aplikacyjności. Obecnie badania naukowe w większości mają charakter praktyczny i stosowany, co nie przeszkadza w opieraniu na nich twórczości naukowej.

Ocena końcowa 6 kryterium ogólnego: w pełni

Syntetyczna ocena opisowa stopnia spełnienia kryterium szczegółowego

Realizowane przez pracowników Instytutu badania naukowe w dużej mierze mają bezpośredni związek z prowadzonymi przedmiotami – przede wszystkim specjalnościowymi, ale także z zakresu kierunku. Wpływ współpracy naukowej i badawczej z innymi uczelniami lub instytucjami z otoczenia gospodarczego i społecznego na proces dydaktyczny można ocenić jako dobry, poprawnie wykorzystujący potencjał szkoły oraz jej otoczenia instytucjonalnego. W porównaniu do aktywności naukowej wykazywanej w 2007 roku (poprzednia akredytacja kierunku), obecnie prowadzonych jest więcej badań stosowanych. W 2007 roku, w początkach socjologii na WSG źródłem danych empirycznych były przede wszystkim badania własne pracowników, pozbawione waloru aplikacyjności. Obecnie badania naukowe w większości mają charakter praktyczny i stosowany

7. Wsparcie studentów w procesie uczenia się zapewniane przez Uczelnię

- 1) Zasady i procedury rekrutacji studentów są przejrzyste, uwzględniają zasadę równych szans i zapewniają właściwą selekcję kandydatów na dany kierunek studiów;
- 2) system oceny osiągnięć studentów jest zorientowany na proces uczenia się, zawiera standardowe wymagania i zapewnia przejrzystość oraz obiektywizm formułowania ocen;
- 3) struktura i organizacja programu ocenianego kierunku studiów sprzyja krajowej i międzynarodowej mobilności studentów;
- 4) system pomocy naukowej, dydaktycznej i materialnej sprzyja rozwojowi naukowemu, społecznemu i zawodowemu studentów oraz skutecznemu osiągnięciu założonych efektów kształcenia.

1. W opinii ZO zasady rekrutacji są określone przejrzysto i w odpowiedni sposób umożliwiają dobór kandydatów na wizytowany kierunek studiów. Studenci wskazują, iż stosunkowo mała wielkość rekrutowanej grupy studentów stwarza komfortowe warunki

studiowania. Zasady rekrutacji nie zawierają regulacji dyskryminujących jakąkolwiek grupę kandydatów.

Uczelnia przykładą dużą wagę do oceny nakładu pracy i czasu niezbędnego do osiągnięcia zakładanych efektów kształcenia. Nakład pracy studenta niezbędny do osiągnięcia zakładanych efektów kształcenia określony jest prawidłowo. Student poza obecnością na zajęciach odbywa praktyki, a także zdobywa wiedzę studiując odpowiednią literaturę poza czasem zajęć oraz wykonując wyznaczone przez nauczycieli akademickich projekty. Czas który studenci muszą poświęcić poza zajęciami na zdobycie wiedzy i rzetelnych umiejętności jest dostosowany do ich możliwości. Studenci pozytywnie oceniają ten aspekt. Są zadowoleni z odpowiedniego do ich możliwości określenia nakładu pracy jaki muszą poświęcić poza Uczelnią na kształcenie w ramach ocenianego kierunku.

Prowadzona jest ankietyzacja, której wyniki brane są pod uwagę przy układaniu planu studiów i budowaniu programu. Nakład pracy i czasu jest określany prawidłowo.

2. Zgodnie z Regulaminem Studiów Dziekan Wydziału w porozumieniu z kierownikami jednostek organizacyjnych określa co najmniej 14 dni przed rozpoczęciem semestru warunki usprawiedliwiania i odrabiania nieobecności na zajęciach, warunki i tryb uzyskiwania zaliczenia oraz składania egzaminu, zasady zapisywania się na egzamin, itp. Informacje te dostępne są na stronie internetowej Wydziału. Ponadto Regulamin Studiów gwarantuje studentowi prawo do zapoznania się ze swoją ocenioną pracą pisemną w terminie do dwóch tygodni od ogłoszenia wyników. Studenci otrzymują pełną informację na temat zasad zaliczenia na pierwszych zajęciach z danego przedmiotu. Na początku semestru ustala się także termin egzaminu lub zaliczenia. Pozwala to studentom z dużym wyprzedzeniem zaplanować sobie sesję egzaminacyjną. Studenci znają instytucję „egzaminu komisyjnego” i wiedzą, w jakich sytuacjach można z tej możliwości korzystać.

3. Studenci ocenianego kierunku mają możliwość uczestnictwa w programie wymiany studenckiej w ramach programu LLP Erasmus. Studenci powracający z wymiany studenckiej mają zaliczony dany etap studiów na podstawie punktów ECTS uzyskanych na uczelni zagranicznej.

Program wymiany studenckiej promowany jest w sposób prawidłowy. Studenci wiedzą gdzie szukać informacji na ten temat, jak wygląda proces rekrutacji do programu, w jaki sposób zaliczony będzie okres studiów podczas którego będą przebywać w innym kraju. Jednakże z uwagi na niestacjonarny tryb studiów i zobowiązania zawodowe studentów na udział w wymianie międzynarodowej decydują się nieliczne osoby.

4. Osoby obecne na spotkaniu są zadowolone z indywidualnego podejścia wykładowców do studentów. Sytuacja ta jest wynikiem przede wszystkim bardzo małej liczby studentów i możliwości zindywidualizowania procesu kształcenia.

Studenci mają indywidualny kontakt z wykładowcami na co dzień dlatego nie funkcjonują dyżury przeznaczone na konsultacje ze studentami wizytowanego kierunku. Co ważne studenci twierdzą że mają poczucie wsparcia merytorycznego ze strony wykładowców.

W Uczelni system pomocy materialnej dla studentów funkcjonuje prawidłowo w oparciu o Regulamin przyznawania pomocy materialnej dla studentów WSG w Bydgoszczy przyjęty zgodnie z przepisami art. 186 ust. 1 ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym. Studenci wizytowanego kierunku mają wysoką świadomość dotyczącą przysługujących im możliwości świadczeń, o które mogą się ubiegać. Studenci są poinformowani gdzie mogą znaleźć, złożyć wnioski o przyznanie stypendium, w jakim trybie są one rozpatrywane oraz gdzie i kiedy zgłosić się po stosowną decyzję w tym zakresie.

Decyzje wydawane studentom są zgodne z wymogami Kodeksu postępowania administracyjnego. Posiadają podstawę prawną, decyzję, uzasadnienie oraz pouczenie o możliwości odwołania się. Decyzje są skutecznie dostarczane studentom, w myśl przepisów Kpa o czym świadczą adnotacje i podpisy studentów na decyzjach oraz potwierdzenia dostarczenia listu poleconego dołączane do akt.

Stypendia przyznaje odpowiednio Wydziałowa i Odwoławcza Komisja Stypendialna, które zostały powołane zgodnie z obowiązującymi przepisami. Podział środków na pomoc materialną dla studentów odbywa się w myśl art. 174 ust. 2 ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym. Za godne pochwały należy uznać tworzenie przez Uczelnię innych form wsparcia i motywowania studentów. Studenci za pomoc i działalność na rzecz Uczelni mogą zdobyć nagrody i wyróżnienia jak na przykład zniżki w czesnym, darmowe studia podyplomowe.

Studenci wizytowanego kierunku mają możliwość korzystania z Biura karier oraz Akademickiego Inkubatora Przedsiębiorczości. Studenci korzystają ze wsparcia tych jednostek, są zadowoleni z ich funkcjonowania a czas pracy tych komórek jest odpowiedni do potrzeb studentów.

Studenci podkreślają zadowolenie ze studiów na wizytowanym kierunku. Wskazują, iż ich zadowolenie wynika z indywidualnego procesu kształcenia będącego efektem bardzo niskiej liczebności grup studenckich. Studenci wskazują na praktyczność zajęć w toku studiów oraz użyteczność zdobytej wiedzy i umiejętności. W ich opinii nastawienie na praktyczną część kształcenia zwiększa ich możliwości rozwoju. Studenci wizytowanego kierunku wskazują na potrzebę zwiększenia przedmiotów ściśle związanych z wybraną przez nich

specjalnością. Uważają że kształcenie w tym zakresie jest bardzo istotne i przydatne w podejmowanej tuż po studiach pracy zawodowej.

Studenci ocenianego kierunku są zadowoleni z opieki naukowej i materialnej. Posiadają szeroką wiedzę na temat wsparcia jakie może zapewnić im Uczelnia w tym zakresie. Co ważne studenci wiedzą do kogo mogą zgłosić się z wnioskiem czy skargą. Kierują je najczęściej w formie ustnej bezpośrednio do prowadzących zajęcia bądź Władz Instytutu. Studenci są zadowoleni ze zmian które zaszły na skutek ich próśb – za przykład podają możliwość kształcenia na wybranych specjalnościach.

Ocena końcowa 7 kryterium ogólnego: w pełni

Syntetyczna ocena opisowa stopnia spełnienia kryteriów szczegółowych

- 1) Zasady i procedury rekrutacji studentów na studia I stopnia są przejrzyste i uwzględniają zasadę równych szans.
- 2) System oceny osiągnięć studentów jest zorientowany na proces uczenia się, co potwierdza stosowanie zaliczeń etapowych, kolokwiów czy odnotowywanie aktywności na zajęciach. Zawiera standardowe wymagania i zapewnia przejrzystość oraz obiektywizm formułowania ocen.
- 3) Struktura i organizacja programu studiów sprzyja mobilności studentów. Uczelnia stwarza studentom liczne możliwości wymiany zagranicznej, uczestnicząc w wielu programach wymiany i wspierając studentów od strony formalnej procesu.
- 4) Studenci mają zapewniony odpowiedni system opieki naukowej, dydaktycznej oraz materialnej. Za godne pochwały uznaje się motywowanie studentów poprzez dodatkowe system nagród i wyróżnień. Opieka socjalna i materialna jest na wysokim poziomie. Poziom zadowolenia z opieki naukowej i dydaktycznej również jest wysoki.

8. Jednostka rozwija wewnętrzny system zapewniania jakości zorientowany na osiągnięcie wysokiej kultury jakości kształcenia na ocenianym kierunku studiów.

- 1) Jednostka wypracowała przejrzystą strukturę zarządzania kierunkiem studiów oraz dokonuje systematycznej, kompleksowej oceny efektów kształcenia; wyniki tej oceny stanowią podstawę rewizji programu studiów oraz metod jego realizacji zorientowanej na doskonalenie jakości jego końcowych efektów,**

Obecnie stosowany w Uczelni Wewnętrzny System Zapewnienia Jakości Kształcenia to: działania o charakterze instytucjonalnym, merytorycznym (podnoszenie kompetencji kadry, doskonalenie procesu przekazywania informacji ISAPS, ONTE), działania zw. z programem

kształcenia oraz działania legislacyjne. System ten został wdrożony Uchwałą Senatu nr 194/02 Senatu z dnia 30 września 2008 r. w sprawie wprowadzenia w WSG wewnętrznego systemu zapewnienia jakości kształcenia. W roku akademickim 2010/2011 zarządzeniem Rektora z dn. 26 października powołano Zespół ds. Krajowych Ram Kwalifikacji oraz Uchwałą Kolegium WSG (z późn. zm.) koordynatorów grup kierunków. Ostatnie modyfikacje w funkcjonowaniu WSZJK zostały wprowadzone Uchwałą Senatu nr 20/2011/2012 z dn. 25 września w sprawie wprowadzenia w WSG w Bydgoszczy Wewnętrznego Systemu Zapewnienia Jakości Kształcenia. Zgodnie z ww. Uchwałą WSZJK ma na celu dostarczenie instrumentów m.in.: doskonalenia jakości kształcenia, kształtowania postaw pro jakościowych wśród nauczycieli akademickich, oceny jakości procesu dydaktycznego, kontroli procesu dydaktycznego, prowadzenia polityki kadrowej oraz uzyskania konkurencyjności oferty edukacyjnej. WSZJK swoim działaniem obejmuje: misję i strategię Uczelni, procedurę rekrutacji i kwalifikacji, programy kształcenia, organizację procesu kształcenia, zasady oceny studentów, ocenę nauczycieli akademickich, warunki studiowania, dokumentację procesu dydaktycznego, ankietyzację studentów, opiniowanie programów kształcenia przez interesariuszy wewnętrznych i zewnętrznych, system informowania studentów o wynikach zaliczeń, egzaminów itp. , badanie losów absolwenta oraz zarządzanie jakością kształcenia.

Ocena organizacji procesu kształcenia dotyczy m.in.: realizacji planów studiów, organizacji praktyk, warunków realizacji procesu dydaktycznego, systemu informowania studentów o rozkładach zajęć. Ocena nauczycieli akademickich zawiera: prowadzenie badań naukowych, hospitację zajęć dydaktycznych, działalność organizacyjną i ankietyzację studentów. W roku akademickim 2012/2013 powołano podkomisję ds. Oceny Jakości Kształcenia , której jednym z zadań jest opracowanie procedur kontroli jakości i przepływu informacji oraz podejmowanie działań służących do doskonaleniu jakości. Podkomisja ta działa w ramach Senackiej Komisji ds. Kształcenia.

Obowiązująca uchwała nr 20/2011/2012 Senatu WSG z dnia 25 września 2012 roku, w sposób kompleksowy reguluje wszystkie aspekty procesu kształcenia: instrumenty, elementy składowe, procedury, działania systemu, ocena organizacji procesu kształcenia, zasady oceny studentów oraz dyplomowania, ocena nauczycieli akademickich, hospitacje i ankietyzację, ocenę warunków studiowania, jednostki organizacyjne odpowiedzialne za wdrażanie WSZJK. W Uczelni dział Senacka Podkomisja do spraw KRK i efektów kształcenia, a plany studiów dla danego kierunku są oceniane i udoskonalane przez Komisję do Spraw Kształcenia dla danego kierunku studiów, w skład której wchodzi również przedstawiciele studentów. Powołano również koordynatorów grup kierunków oraz określono

ich kompetencje i zadania (Uchwała nr 18 z dnia 22 marca 2011 roku, Uchwała z dnia 18 października 2011 roku).

Przydzielanie modułów kształcenia do zakładów i pracowni należy do dziekana, który dokonuje tego w porozumieniu z dyrektorem instytutu sprawującym merytoryczną opiekę nad danym kierunkiem studiów. Jakości kształcenia na najniższym poziomie organizacyjnym sprzyja związanie modułów kształcenia z odpowiedzialnością kierownika zakładu, do którego dany moduł został przypisany. Kierownik zakładu ponosi też, należy sądzić, odpowiedzialność za programy nauczania poszczególnych przedmiotów. Uchwała mówi również (paragraf 7) o udostępnianiu planu studiów oraz sylabusów na platformie ONTE, dostępnej dla studentów i nauczycieli akademickich.

Zapewnianiu jakości kształcenia oraz systematycznej rewizji programu studiów służy również stosowana w Uczelni praktyka opiekuna merytorycznego nad realizacją modułu i osiągania zakładanych efektów kształcenia. W sylabusach przedmiotów prowadzonych przez młodszych pracowników nauki, zwłaszcza magistrów, jest podane nazwisko samodzielnego pracownika nauki sprawującego opiekę naukową nad danym przedmiotem, np. psychospołeczne aspekty izolacji więziennej, antropologia kulturowa, demografia społeczna. Taka praktyka, zważywszy na szeroką obecność modułów o praktycznym nachyleniu, zasługuje na pozytywną ocenę, bowiem służy ona z jednej strony osiąganiu zakładanych efektów kształcenia, z drugiej zaś-rewizji programu i treści kształcenia socjologicznego.

Wśród materiałów udostępnionych Zespołowi Wizytującemu znalazła się informacja Prorektora do spraw Kształcenia i Studentów z września 2012 roku, w której szeroko rozpisana jest kwestia rozwijania kompetencji pracowników służących podnoszeniu jakości kształcenia. Wymienia się tutaj m.in. szkolenia, ofertę online dla wykładowców, hospitacje, staże dla młodych pracowników nauki, podnoszenie kwalifikacji pedagogicznych na studiach podyplomowych "Przygotowanie pedagogiczne", udział w szkoleniach zewnętrznych. Powołano również Podkomisję ds. Oceny Jakości Kształcenia, której zadaniem jest opracowanie procedur kontroli jakości i przepływu informacji oraz działań służących doskonaleniu jakości kształcenia, a następnie informowanie funkcyjnych pracowników odpowiedzialnych za kształcenie, o jakości realizacji kształcenia. Trzeba podkreślić spójny i wieloaspektowy charakter przyjętych normatywnych regulacji zapewniających jakość kształcenia w wizytowanej Uczelni.

W konkluzji trzeba podkreślić, iż w WSG funkcjonuje kompleksowy projekt monitorowania procesu kształcenia i doskonalenia programu kształcenia. Ten system jest dopracowany od prawn-administracyjnej strony, bowiem obowiązujące regulacje wewnętrzne są spójne i drobiazgowo. Jego praktyczne stosowanie nie budzi zastrzeżeń: prowadzi się na kierunku socjologia szereg działań, których efektem są udoskonalenia programu studiów oraz zwiększanie szans osiągnięcia zakładanych efektów kształcenia (o czym jest również mowa w punkcie 2).

- 2) w procesie zapewniania jakości i budowy kultury jakości uczestniczą pracownicy, studenci, absolwenci oraz inni interesariusze zewnętrzni.

Na kierunku socjologia od lat systematycznie prowadzi się ewaluację pracy dydaktycznej nauczycieli akademickich. Ankieta ewaluacyjna jest przeprowadzana po pierwszym roku pracy nauczyciela, a następna po 3 – 3 latach jego pracy zawodowej. W sytuacji bardzo niskich ocen studentów powtarza się ocenę. Co istotne, pracownik jest zapoznawany z wynikami badań ewaluacyjnych dotyczących jego pracy dydaktycznej. Ponadto, równie systematycznie prowadzi się hospitację zajęć: z początkiem roku akademickiego jest przygotowywany szczegółowy plan hospitacji, dostępny wszystkim pracownikom. Hospitowanie zajęć nie jest zatem zaskoczeniem dla prowadzącego. Takie działania na kierunku, służące zapewnianiu jakości socjologicznego kształcenia, mają duży stopień zobiektywizowania. Standaryzacji podlega zarówno ocena zajęć dydaktycznych przez studentów (14 kryteriów oceny, skala ocen szkolnych od 2.0 do 5.0), jak i przez hospitującego. Jest opracowany formularz „Protokół hospitacji zajęć dydaktycznych w WSG w Bydgoszczy”. Oceniani pracownicy obligatoryjnie zapoznają się z wypełnionymi kwestionariuszami hospitacji, bowiem składają na nich swoje podpisy. W Uczelni prowadzi się również badania satysfakcji, którymi objęci są również pracownicy administracyjno – biurowi. Na tej drodze uzyskuje się dane świadczące o postulatach i oczekiwaniach tej kategorii pracowników WSG, które również sprzyjają zapewnianiu jakości kształcenia.

W Instytucie Nauk Społecznych, co podkreślali pracownicy, zwraca się uwagę na oczekiwania studentów odnoszące się do jakości kształcenia. Służą temu raporty z badań ewaluacyjnych realizowanych na końcowych spotkaniach dydaktycznych z danego przedmiotu, ale i artykulacja problemów studentów przez samorząd oraz zgłaszane uwagi opiekunom roku, głównie przez starostów. Oddzielnym źródłem danych o kształceniu i jego jakości są materiały zgromadzone w ramach programu „Absolwent”. Ich zaletą jest

ujawnianie oczekiwań kandydatów na studia, absolwentów studiów poszukujących/lokujących się na rynku pracy oraz pracodawców. W rozwiniętej postaci oczekiwania tych kategorii społecznych co do jakości kształcenia będą diagnozowane w najbliższych latach (vide punkt 2. Raportu samooceny). Studenci biorą udział w wewnętrznym systemie zapewniania jakości kształcenia, przede wszystkim poprzez udział w organach kolegialnych odpowiednich ds. kształcenia, dbających o zapewnianie jakości kształcenia. W Uczelni działają organy samorządu studenckiego. Samorząd swoją działalność prowadzi na podstawie Regulaminu Samorządu Studenckiego Wyższej Szkoły Gospodarki w Bydgoszczy, który Senat Uczelni uznał za zgodny z obowiązującym prawem co jest zgodne z art. 202 ust. 4 ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym. Regulamin spełnia przesłanki ustawowe co do swojej treści.

Samorząd posiada odpowiednio wyposażone biuro, co umożliwia swobodną działalność na rzecz społeczności studenckiej. Studenci mają także zapewnione wystarczające w ich odczuciu, środki finansowe na prowadzenie działalności w zakresie spraw studenckich.

Samorząd za pomocą swoich organów opiniuje wiele decyzji, zarządzeń w Uczelni dotyczących spraw studenckich. Studenci mają poczucie realnego wpływu na zachodzące zmiany. Za jeden z przykładów Samorząd podaje projekt związany z odpłatnościami za dodatkowe egzaminy, który na skutek wielu rozmów i negocjacji zyskał przychylność Władz Uczelni. Studenci zasiadają w organach kolegialnych Uczelni. W Senacie grupa studentów stanowi 20% całego składu co jest zgodne z art. 61 ust. 3 ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym. Co ważne studenci zabierają głos w kwestach ich dotyczących, który jest brany przez pozostałych członków pod uwagę, o czym świadczą protokoły z posiedzeń Senatu.

Kształcenie na kierunku socjologia z założenia ma aplikacyjny charakter (I stopień kształcenia, charakter i misja Uczelni). W Raporcie samooceny, s. 4 podkreśla się sięganie w procesie konstruowania planów studiów również do interesariuszy zewnętrznych. Należą do nich instytucje edukacyjne, instytucje i podmioty rynku pracy, organizacje, stowarzyszenia i inne podmioty społeczności lokalnej, a także inne uczelnie. W ramach zarządzania kierunkiem Kolegium Uczelni, które uchwała wewnętrzne akty prawne regulujące funkcjonowanie Uczelni i jej jednostek we wszystkich obszarach działalności, sięga także do opinii interesariuszy zewnętrznych. Taka praktyka podnosi jakość kształcenia na kierunku, dostosowuje program kształcenia do potrzeb rynku pracy oraz przyczynia się do budowania kultury i wzorów współpracy różnych podmiotów w środowisku lokalnym i regionalnym. Badania losów zawodowych absolwentów socjologii, praktykowane od lat, również przyczyniają się do rozbudowywania więzi i wzorów kooperacji oraz udziału nauki w

funkcjonowaniu podmiotów gospodarczych. Jakość kształcenia socjologicznego monitoruje się w Uczelni również poprzez gromadzenie opinii pracodawców (np. przyjmujących studentów na praktyki, opinii absolwentów występujących w charakterze pracodawców) dotyczących praktycznego wyposażenia i wykorzystania wiedzy oraz umiejętności absolwentów w pracy zawodowej. WSG jest mocno środowiskowo, ale i regionalnie osadzona, podpisała wiele umów partnerstwa i współpracy. W odniesieniu do kształcenia na kierunku socjologia wskazano 17 podmiotów, których oczekiwania są uwzględniane w procesach zapewniania jakości kształcenia. Ponadto, Uczelnia współpracuje z wieloma podmiotami w ramach zapewniania studentom socjologii miejsc do odbywania praktyk kierunkowych oraz specjalnościowych. Wiele umów o przyjmowanie studentów na praktyki zawodowe podpisano jeszcze w 2004 i 2005 roku, co świadczy o dużej stabilności relacji partnerskich i o utrwalonej już sieci związków Uczelni z różnymi podmiotami gospodarczymi regionu. Widoczna jest tutaj kulturotwórcza rola Uczelni w budowaniu jakości kształcenia na kierunku, a także w wytwarzaniu wzorców kulturowych relacji nauki i edukacji z gospodarką.

Tabela nr 1 Ocena możliwości realizacji zakładanych efektów kształcenia.

Zakładane efekty kształcenia	program i plan studiów	kadra	infrastruktura dydaktyczna/biblioteka	działalność naukowa	działalność międzynarodowa	organizacja kształcenia
Wiedza	+	+	+	+	+/-	+
umiejętności	+	+	+	+	+/-	+
kompetencje społeczne	+	+	+	+	+/-	+

+ - **pozwala na pełne osiągnięcie** zakładanych efektów kształcenia

+/- - **budzi zastrzeżenia - pozwala na częściowe osiągnięcie** zakładanych efektów kształcenia

- - **nie pozwala na osiągnięcie** zakładanych efektów kształcenia

Ocena końcowa 8 kryterium ogólnego: w pełni

Syntetyczna ocena opisowa stopnia spełnienia kryteriów szczegółowych

1. Dopracowany normatywnie jest System Zapewniania Jakości Kształcenia. Przejrzysta i efektywna jest struktura zarządzania poszczególnymi aspektami programu kształcenia. Ma miejsce systematyczna ocena efektów kształcenia, która służy modyfikacjom programu studiów oraz doskonaleniu jakości osiąganych efektów kształcenia.

2. W konstruowaniu Wewnętrznego Systemu Zapewniania Jakości Kształcenia uczestniczą wszystkie potencjalnie zainteresowane strony. W satysfakcjonującym stopniu uwzględnia się racje różnych kategorii interesariuszy wewnętrznych, jak i interesariuszy zewnętrznych.

9. Podsumowanie

Tabela nr 2 Ocena spełnienia kryteriów oceny programowej

L.p.	Kryterium	Stopień spełnienia kryterium				
		wyróżniająco	w pełni	znacząco	częściowo	niedostatecznie
1	koncepcja rozwoju kierunku		X			
2	cele i efekty kształcenia oraz system ich weryfikacji		X			
3	program studiów			X		
4	zasoby kadrowe		X			
5	infrastruktura dydaktyczna		X			
6	prowadzenie badań naukowych ²		X			
7	system wsparcia studentów w procesie uczenia się		X			

² Ocena obligatoryjna jedynie dla studiów II stopnia i jednolitych magisterskich.

8	wewnętrzny system zapewnienia jakości		X			
---	---------------------------------------	--	---	--	--	--

Ocena możliwości uzyskania zakładanych efektów kształcenia i rozwoju ocenianego kierunku w wizytowanej jednostce oraz zapewnienia wysokiej jakości kształcenia, a także wskazanie obszarów nie budzących zastrzeżeń, w których wewnętrzny system zapewnienia jakości kształcenia jest wysoce efektywny oraz obszarów wymagających podjęcia określonych działań (uzasadnienie powinno odnosić się do konstatacji zawartych w raporcie, zawierać zalecenia).

Na Wydziale Studiów Stosowanych Wyższej Szkoły Gospodarki w Bydgoszczy na kierunku „socjologia” proces dydaktyczny przebiega na dobrym poziomie. Nauczyciele ocenianego kierunku, prezentując wiedzę teoretyczną jak i praktyczną słuchaczom, korzystają z najnowszych badań oraz technik multimedialnych, egzekwują ją metodami tradycyjnymi jak i nowoczesnymi. Baza dydaktyczna na ocenianym kierunku w WSG w Bydgoszczy stworzona przez władze Uczelni jak i jej pracowników daje ogromne możliwości rozwoju i dobre podstawy do pobierania nauki w tej jednostce przez studentów na kierunku „socjologia”.

Mając na względzie dalszy rozwój wizytowanego kierunku studiów postuluje się:

- wprowadzenie obron prac licencjackich;
- zintensyfikować współpracę z zagranicznymi uczelniami i wykorzystywać w wyższym stopniu program ERASMUS w celu wymiany międzynarodowej;
- w większym stopniu wykorzystać wyniki przeprowadzonych badań do modyfikacji programów nauczania.

Rektor Wyższej Szkoły Gospodarki w Bydgoszczy pismem z dnia 12 marca 2013 roku odniósł się do Raportu powizytacyjnego Polskiej Komisji Akredytacyjnej przekazując informacje uzupełniające i uwagi

Przedstawiono uzupełniające informacje dotyczące programów i planów studiów, które w pełni wyjaśniły dotychczasowe wątpliwości ZO PKA.

Przedstawiono informacje dotyczące form i metod kształcenia ze szczególnym uwzględnieniem kształcenia na odległość (b-learning).

Przedstawiono informacje i odpowiednie dokumenty wprowadzające obronę prac licencjackich od roku akademickiego 2012/2013.

W opinii ZO uczelnia odniosła się bardzo rzeczowo do stanowiska zawartego w raporcie powizytacyjnym. Przedstawione stanowisko oraz podjęte inicjatywy dowodzą odpowiedzialności za kształcenie na kierunku „socjologia” i są świadectwem troski o wysoki standard świadczonych usług edukacyjnych. Całość oceny jakości kształcenia pozwala wnioskować o podniesienie oceny w kryterium cząstkowym 3, na w pełni i przyznać ocenę pozytywną.

<i>Kryterium</i>	<i>Stopień spełnienia kryterium</i>				
	<i>Wyróżniająco</i>	<i>w pełni</i>	<i>znacząco</i>	<i>częściowo</i>	<i>niedostatecznie</i>
<i>koncepcja rozwoju kierunku</i>		X			
<i>cele i efekty kształcenia oraz system ich weryfikacji</i>		X			
<i>program studiów</i>		X			
<i>zasoby kadrowe</i>					
<i>infrastruktura dydaktyczna</i>		X			
<i>prowadzenie badań naukowych</i>					
<i>system wsparcia studentów w procesie uczenia się</i>		X			
<i>wewnętrzny system zapewnienia jakości</i>		X			

Raport sporządził
na podstawie raportów cząstkowych

dr hab. Tadeusz Bąk